

У Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі адбылася прэм'ера харэаграфічнай "Ганны Карэнінай". Калісьці гэтая герайна затанцавала, дзякуючы сямейнаму тандэму знакамітага кампазітара Радзівона Шчадрына і легендарнай прымы Маі Плісецкай. Былі і шматлікія іншыя версіі. Але цяперашні балет — зусім іншы, пастаўлены нашым харэографам Вольгай Костэль на музыку Пятра Чайкоўскага. Асаблівасць прачытана заўважна з першага імгнення. Вольга Костэль не абмяжоўваецца, як большасць твораў, гісторыяй галоўнай герайні, а пасьлядоўна ідзе за аднайменным раманам Льва Талстога.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Заканчэнне — на старонках 8 — 9.

ГАННА, КІЦІ, ДОЛІ? ВОЛЬГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Соцыум

ЭКВІВАЛЕНТ ПРЭСТЫЖУ

Чаму не ўсе падарункі прыдатныя для Нацыянальнага мастацкага музея і чым галоўная скарбніца творчасці завяршае свой юбілейны год

ст. 4

Тэма

ДАКУМЕНТЫ З "ТОЙ ВАЙНЫ"

Беларусы гатовы ўпэўнена і сур'ёзна данесці ўсяму свету ўласны погляд на тыя падзеі, якія давялося перажыць нашаму народу

ст. 6

Гістарыёграф

ЧАЛАВЕК З КАНАЛА ГРЫБАЕДАВА

Каханне на экране і не толькі. Хто ўпершыню паставіў перад кінакамерай знакамітую Лідзію Смірнову?

ст. 15

9 771994 478007 19047

Як падтрымліваюць моладзь?

У Беларусі рэалізуецца сістэма мер па выяўленні і рэалізацыі інтэлектуальнага і творчага патэнцыялу моладзі. Дзяржава намагаецца падтрымліваць адораных маладых людзей, каб забяспечыць перамяшчэнне навуковых і культурных традыцый. Аб тым, якая работа праводзіцца ў гэтым напрамку, распавялі прадстаўнікі міністэрства адукацыі і культуры, Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі на прэс-канферэнцыі "Падтрымка адоранай і таленавітай моладзі ў Беларусі", якая прайшла 19 лістапада ў прэс-цэнтры БЕЛТА.

Валянціна КРАСОЎСКАЯ / Фота аўтара

Падчас прэс-канферэнцыі.

Прынамсі пра тое, як дзяржава падтрымлівае таленавітую і адораную моладзь, распавяла кансультант упраўлення мастацтваў галоўнага ўпраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў і прафесійнага мастацтва Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Людміла Манакова:

— У банк даных уключаецца інфармацыя аб лаўрэатах, стыпендыятах і дыпламантах спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, а таксама аб асобах, якія з'яўляюцца пераможцамі і прызёрамі міжнародных і рэспубліканскіх мастацкіх і творчых мерапрыемстваў, спаборніцтваў, тэле- і радыёпраектаў. За 23 гады існавання спецыяльнага фонду Прэзідэнта РБ лаўрэатамі, стыпендыятамі і дыпламантамі фонду сталі больш за 4 тысячы чалавек і 286 калектываў. У тым ліку ў 2018 годзе — першай палове 2019-га захвочаным атрымалі 254 чалавек і 15 калектываў. Лаўрэаты спецыяльнага фонду з годнасцю прадстаўляюць нашу рэспубліку на міжнародным узроўні. Сярод дасягненняў нашай моладзі ў апошнія гады — выступы на "Славянскім базары ў Віцебску", удзел у конкурсе оперных спевакоў "Апералія", конкурсе маладых піяністаў Grand Piano Competition у Расіі, міжнародным конкурсе акардэаністаў у Літве і іншых прэстыжных мерапрыемствах.

K

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура"

звяртайцеся па тэлефоне
+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе **+375 17 334 57 41**,
альбо пішыце на электронны адрас
kultura@tut.by!

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТДНІШНЯЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Знавальніца — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адказны сакратар — Юры КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Ляўген РАПІН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМІЛЬКОВІЧ, Алег КЛІМАЎ, Надзея КУВІРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, карэспандэнт Беларускага КРАСОЎСКАЯ; мастацкі рэдактар — Наталія ОБАД; карэктар — Таццяна ПАШЭНЬКА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас, рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, (017) 334 57 41. Выдавец — Радацыйна-выдавешная ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". Дырктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; першы намеснік дырктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. Аўтары допісаў паваралюцца прывітанні, поштова імя і імя па бацьку, паштарны адрас (імя перадаўцы, адрас выдання, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупкісныя не рэзунуаюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. © "Культура", 2019. Наклад 3303. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Паўднёвы адрас у друку 22.11.2019 у 17.00. Замова 3756. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Мінскі рэгіянальны фестываль: від з Маладзечна на Гародню

У мінулую суботу ў маладзечанскім гарадскім Палацы культуры прайшла творчая імпрэза абласнога маштабу — XIII фестываль нацыянальных культур. Свята сабрала прадстаўнікоў шэрагу этнічных супольнасцяў Міншчыны. Гэта адзін з этапаў падрыхтоўкі агульнабеларускага фестывалю нацыянальных культур, які традыцыйна ладзіцца раз на два гады і адбываецца ў Гродне.

Адбыўся канцэрт, прайшла выстава дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Рэспубліканскае журы вылучыла калектывы, якія, верагодна, будучы прадстаўляць свае супольнасці на заключных мерапрыемствах Рэспубліканскага фестывалю. Сваімі меркаваннямі пра маладзечанскую імпрэзу з карэспандэнтам "К" падзяліліся некаторыя члены журы.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Міхаіл ДРЫНЕЎСКІ, кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь:

— Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур праводзіцца ў дваццаць трэці раз, і за гэты час склалася пэўная традыцыя, адмысловая рэжысура свята і, бадай, галоўнае — ад года ў год расце майстэрства і

ансамбляў, і салістаў. Гэта вынік сур'ёзнага стаўлення да фестывалю як арганізатарам, так і ўдзельнікаў. Усе, каго гэта датычыць, сёння разумеюць, што трэба не проста выступіць — праспяваць, станцаваць у спадзяванні на тое, што самадзейных артыстаў журы строга судзіць не будзе, але выступіць годна. Бо ты прадстаўляеш не сябе самога, а сваю супольнасць у суквецці беларускай культуры.

15 лістапада адбыўся другі этап конкурсу рэжысёрскіх эксплікацый. Конкурсныя працы разглядаліся і ацэньваліся ў форме вочнай адкрытай абароны аўтарамі і прадстаўнікамі ўдзельнікаў творчага спаборніцтва. Па выніках конкурсу ўсе дзесяць фіналістаў атрымалі права пастаноўкі спектакляў на аснове сваіх рэжысёрскіх эксплікацый у тэатрах Беларусі тэатральнага сезонаў 2019 — 2020 гг. і 2020-2021 гг. Фінансаванне паставак пераможцаў конкурсу ажыццяўляецца за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту, а таксама за кошт іншых крыніц, не забароненых заканадаўствам Беларусі.

Валянціна КРАСОЎСКАЯ / Фота аўтара

Ацэньвала абарону эксплікацый моцнае прафесійнае журы: дацэнт факультэта журналістыкі БДУ, кандыдат мастацтвазнаўства, тэатральны крытык Аляксей Стрэлнінкіў; дэкан тэатральнага факультэта, прафесар, заслужаны артыст Беларусі Уладзімір Мішчанчук; мастацкі кіраўнік тэатра імя М. Горкага, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь Сяргей Кавальчык; кіраўнік

Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры і выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, рэжысёр Таццяна Траяновіч; рэжысёр-пастаноўшчык, лаўрэат Нацыянальнай тэатральнай прэміі Беларусі Аляксей Ляляўскі.

Падчас вочнай абароны аўтары эксплікацый распавядалі журы пра тое, чаму менавіта іх праекты змогуць зацікавіць беларускую публіку і павінны быць пастаўлены на сцэне. Прапануем спіс

Журы фестывалю за працай.

ры. Усё згаданае я бачу і на Міншчыне, і на іншых абласных фестывалях. На маладзечанскай імпрэзе была прадстаўлена ўся вобласць. Можна сказаць, што ў розных рэгіёнах Беларусі жывуць розныя нацыянальныя меншасці, але паўсюль ёсць людзі рускай мовы і культуры.

Кожная культура — кветка ў агульнабеларускім вянку, і як беларус я ганаруся сваёй радзімай, якая такое суквецце мае. Я не ведаю, ці ёсць дзе

ў свеце падобны фестываль, які так спрыяў бы захаванасці і развіццю культур нацыянальных меншасцяў. Наша дзяржава не толькі дазваляе ім быць самімі сабой, але дапамагае матэрыяльна і арганізацыйна. На першым фестывалі было прадстаўлена сем нацыянальных супольнасцяў, а зараз іх за трыццаць, і гэта лічба з кожным годам павялічваецца.

Гаварыць пра вынікі абласнога фестывалю пакуль зарана. Журы толькі акрэсліла кола тых, хто

Крутыя

Анастасія Лапцінская, аўтар праекта "Чарльз Дарвін. Рэвалюцыя".

фіналістаў (у дужках пазначаны тыя глянцоўкі, на якіх будучы пастаўлены спектаклі) і галоўныя іх аргументы, якія павінны зацікавіць гледача:

Дзмітрый Багацлаўскі, Аляксандр Марчанка, аўтары драматычнага праекта спектакля "АНЁЛЫ" (Дзяржаўная ўстанова "Заслужаны калектыв Рэспублікі Беларусь "Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі").

Аптываючы для спектакля ўдзельнікаў пошука-

ва-выратавальнага атрада "Анёл", аўтары хочуць паглядзець на праблему з як мага большай колькасцю ракурсаў, таму яшчэ невядома, чым скончыцца дакументальны праект, як будучы расстануць акцэнтны. Але ж вядома, што даследаванне паўстане перад гледачом у выглядзе калажу з выказванняў герояў, хронікі, лічбаў.

Андрэй Жыгур, праект "Метро" на п'есе Аляксандра Савухі (Дзяржаўная

мог бы прадстаўляць свае супольнасці на заключных мерапрыемствах фестывалю агульнабеларускага, але квота прадстаўніцтва пакуль не вызначана. Заклучны акорд фестывалю традыцыйна адбываецца ў Гародні.

Таўзвух СТРУЖЭЦКІ, старшыня Беларускага фонду культуры:

— На фестывалі нацыянальных культур я бываю ад самага пачатку, з 1994 года, калі было прынята рашэнне аб яго ўтварэнні. Мы ініцыявалі яго разам з Камітэтам па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў. І вось ужо трынаццаты раз ён ладзіцца ў рангу рэспубліканскага. На абсалютнай большасці фестывалю я быў ад пачатку да канца, і, безумоўна, у мяне ёсць магчымасць параўноўваць, ацэньваць. Першае, і самае галоўнае, што я хачу адзначыць, гэта сам факт, што фестываль ёсць, і ён развіваецца. Лічу, што гэ-

та адзін з самых значных для Беларусі фестывалю, мо нават і самы брэндавы. Ён вельмі выгадна прадстаўляе нашу краіну ў вачах сусветнай супольнасці, асабліва ў параўнанні з некаторымі нашымі суседзямі, што маюць праблемы, якіх мы шчасліва пазбеглі. Беларусь у свеце ведаюць як краіну, дзе шануюцца традыцыі нацыянальных меншасцяў. Фестываль мае добрую падтрымку на ўсіх узроўнях — ад мясцовай улады да кіраўніцтва краіны.

З прыемнасцю адзначаю рост майстэрства ўдзельнікаў. Ён відавочны. Жюры даволі складана ацэньваць калектывы і салістаў, бо кожная нацыянальная культура мае свае асаблівасці, і знайсці адзіны крытэрыў для ўсіх наўрад ці магчыма. Ды і не трэба. А як экспертная група мы можам адзначыць найбольш яркія калектывы. І вось задача экспертнай групы на

гэтым адборачным этапе — заўважыць тых, хто найбольш дакладна прадстаўляе нацыянальны аўтэнтны, нацыянальны дух. Прычым, носьбітамі нацыянальнай культуры не абавязкова з’яўляюцца прадстаўнікі заяўленай нацыянальнасці.

Вось мы сёння абмяркоўвалі, напрыклад, ансамбль цыганскага танца. А там ёсць і сапраўдныя цыганы, і беларусы, якім падабаецца цыганскі фанклор. І гэта нармальна. Сёння звычайна справа, калі ў рэпертуары многіх беларускіх калектываў ёсць танцы і песні розных народаў. І ўсё ж сутнасць нацыянальнай культуры лепш перадае той, хто ў гэтай культуры выхаваны.

Пашыраецца геаграфія фестывалю. З кожным годам да яго далучаюцца раёны, якія раней у ім не былі прадстаўленыя. Павышаецца сцэнная культура, якасць сцэннічных касцюмаў, усе ансамблі

маюць адпаведныя інструменты. Ну і Палац культуры ў Маладзечна выдатны з цудоўнай залай. Адчуваецца, што фестываль запатрабаваны гледачамі. Сёння глядацкая зала была амаль запоўнена.

Колькі слоў пра фэст сказала і гаспадыня пляцоўкі, на якой абласны фестываль адбываецца, **Святлана САРОКА**, дырэктар памянёнага Палаца культуры.

Яна адзначыла, што Маладзечна ўжо мае досвед правядзення маштабных культурніцкіх акцый, і адпаведна, мае каманду спрактыкаваных прафесіяналаў, здольных арганізаваць і рэгіянальнае свята, і нацыянальны фестываль, і міжнародную імпрэзу. Так што тое, што ўсё прайшло на высокім узроўні — рэч натуральная. Інакш і быць не маг-

Фота прадстаўлены арганізатарамі фестывалю

“J:Морс” выступілі ў ААН

Гурт “J:Морс” сыграў адмысловы канцэрт у Палацы нацый у Жэневе ў межах акцыі, прысвечанай 30-годдзю прыняцця Канвенцыі аб правах дзіцяці. Удзельнікі калектыву сталі першымі беларускімі сучаснымі поп / рок-артыстамі, якія выступілі ў гэтых сценах.

Фота — Valeria ERMANTRAUT

Палац нацый першапачаткова быў штаб-кватэрай Лігі нацый — арганізацыі, якая папярэднічала ААН. Цяпер тут знаходзіцца Еўрапейская штаб-кватэра ААН — другая па значнасці пасля Нью-Ёрка.

Канвенцыя аб правах дзіцяці — галоўны дакумент, які абараняе дзяцей і іх правы, падкрэсліваючы іх роўнасць незалежна ад нацыянальнасці, полу, рэлігіі ды іншых асаблівасцяў. Ён з’яўляецца найбольш шырока ратыфікаванай міжнароднай дамовай у свеце.

Мерапрыемства адкрылі дырэктар ААН у Жэневе Таццяна Валаява, рэгіянальны дырэктар ЮНІСЭФ Афшан Хан, пастаянны прадстаўнік Беларусі пры ААН у Жэневе Юрый Амбразевіч.

На канцэрце прысутнічалі акрэдытаваныя дыпламаты з Жэневы, супрацоўнікі міжнародных арганізацый, а таксама прадстаўнікі беларускай дыяспары, якія жывуць у Швейцарыі. Усе жадаючыя мелі магчымасць патрапіць на канцэрт бясплатна па рэгістрацыі. Акрамя гэтага ў Жэневе адбылася творчая сустрэча з гуртом для беларусаў Швейцарыі.

Канцэрт адбыўся пры падтрымцы ЮНІСЭФ, Асацыяцыі беларусаў у Швейцарыі і Фонду Марыі Радзівіл. Выступ у Жэневе стаў часткай вялікага юбілейнага тура “J:Морс” з праграмай “20 лет. Полёт норм!” Наступныя канцэрты гурта адбудуцца ў Маскве (21.11), Смаргоні (23.11), Гродна (24.11), Рэчыцы (28.11).

экзерсісы маладых

ўстанова “Нацыянальныя акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа”.

Жанр п’есы — “цёмная камедыя са святлом у канцы тунэля”. Праблема самапазнання, выбару, разважання аб належным уласным шляху. Не ўсё можна купіць за грошы, а за свае ўчынкi рана ці позна прыйдзецца адказваць — менавіта на гэты тэмы Андрэй Жыгур хоча паразважаць з гледачом у гэтай пастаноўцы. Планаецца паставіць п’есу на камернай сцэне тэатра імя Якуба Коласа, у аўтара ёсць напрацоўкі цікавага вырашанага прасторы.

Анастасія Лапцінская, праект “Чарльз Дарвін. Рэвалюцыя” (ўстанова культуры “Магілёўскі абласны тэатр лялек”).

З дзецьмі і падлеткамі ад 12 гадоў Анастасія Лапцінская хоча на прыкладзе жыцця вядомага вучонага

пагутарыць пра пераадоленне ўнутраных сумненняў і межаў. Разам з тым у цікавай мастацкай форме гледачы даведаюцца і пра саму тэорыю эвалюцыі Дарвіна.

Наталля Ляванова, праект “Самы вялізны страх”.

Наталля Ляванова ўжо чатыры года арганізуе фестываль камерных спектакляў для дзіцяці да “Казачы джэм”, і гэты праект запланаваў у тым жа фармаце. Як паведаміла сама арганізатар, на такія спектаклі звычайна прыходзяць 20 — 30 сем’яў з дзецьмі да сямі гадоў. Тэма страху — агульная для ўсіх людзей, ба-яцца і дарослыя, і дзеці, хоць і розных рэчэй. З дапамогай гісторыі пра Зайца-сына і Зайца-бацьку пастаноўка паспрабуе ўпэўніць гледачоў усіх узростаў, што ба-яцца — гэта нармальна, галоўнае ведаць, што з гэтым рабіць.

Аляксандр Марчанка, праект “13 першых правіл баскетбола, сфармуляваныя Джэймсам Нэйсітам” на п’есе Дзмітрыя Багаслаўскага (Прыватная тэатральна-відовішчная ўстанова культуры “Цэнтр візуальных і выканальніцкіх мастацтваў “АРТ Карпарэйшн”).

— Персанажы п’есы — нашы сучаснікі, маладыя людзі. Яны па сваёй прыродзе зусім не дрэнныя, але мы бачым сітуацыю, калі з іх беспералычна вырываецца ўсё тое, што мы можам назваць найгоршымі чалавечымі якасцямі. Больш за тое — п’еса напісана ў выглядзе спаборніцтва. Яны спаборнічаюць у тым, хто зможа зрабіць балуюча, — пракаментаваў Аляксандр Марчанка. Ці чакае гэтых герояў святло ў канцы тунэля?

Лізавета Машковіч, праект “Жаданне 16+” на п’есе Мікалая Рудкоўскага (Установа адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”). Лізавету Машковіч цікавіць праблема адзіноцтва сучасных жанчын і бяздзейнасць мужчын. На матэрыяле п’есы Мікалая Рудкоўскага малады рэжысёр паспрабуе па-свойму растлумачыць прычыны такіх сацыяльных змен.

Дзясні Нупрэйчык, праект “Жыццё чалавека” на п’есе Леаніда Андрэева (Дзяржаўная ўстанова “Заслужаны калектыв Рэспублікі Беларусь “Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы імя Ленінскага камсамола Беларусі”).

“Мы ўсё памром” — з такой жорсткай думкай прыйдзецца сустрэцца гледачу падчас таго, як ён будзе пра-сочваць жыццё чалавека на сцэне, нібы падмаючыся разам з ім па прыступках

жыцця або зазіраючы ў вокны вагонаў, што пралятаюць міма. Аўтар праекта лічыць, што не кожны глядач захоча сустрэцца наўпрост з такімі складанымі пытаннямі.

Раман Падаляка, праект “Колер Беларусі” на кнізе Міхаіла Амнепадыстава “Колер Беларусі” (Дзяржаўная ўстанова “Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы”).

— Колер Беларусі — гэта шэры, бы гэта колер хаты, якая прастаяла 200 гадоў, — сказаў напачатку сваёй абароны Раман Падаляка. У яго планах — нестандартны спектакль-перформанс з уключэннем філасофскіх тэкстаў пра колер Беларусі, дакументальных матэрыялаў пра Міхаіла Амнепадыстава і п’есу з “Народнага альбома”.

Таццяна Самбук, праект “Тры сястры” паводле аднайменнай п’есы А.П. Чэхава (ООО “ТрыТфармаТ”).

Каб зацікавіць гледача тэатральнай класікай, Таццяна Самбук спадзяецца

зрабіць з “Трох сясцёр” кінаспектакль: з дапамогай мантажу, не шкодзячы сюжэту, падкрэсліць інтэнсіўнасць пачуццяў і ўнутраных канфліктаў герояў.

Камілія Хусанова, праект “Гамлет, прыняц дацкі” (пер. Б. Пастэрнака) на п’есе У. Шэкспіра (Установа культуры “Магілёўскі абласны драматычны тэатр”).

Галоўным вобразам праекта аўтар эксплікацыі бачыць змяніны клубок. Юны Гамлет трапляе ў яго з рамантычным ідэалам, а выходзіць напрыканцы — зверам. Дэкарацый стане чатырохметровая сцяна-трансформер, якая дазволіць хутка змяняць месца дзеяння. Стылізаваная касцюмаў — пад бронекамізэлькі, каб выявіць закрытагасць персанажаў. Сучасная музыка, гульня з прасторай і святлом — усё запланавана так, каб прывабіць гледача, які шукае эксперыментаў.

Эквівалент прэстыжу

На дзень нараджэння прынята прыходзіць з падарункамі. Таму юбілею Нацыянальнага мастацкага музея нашай краіны, што адзначаецца сёлета, вельмі пасуе выстава “Прашу прыняць у дар...”. На ёй экспануюцца творы, падараныя музею за апошнія дваццаць пяць гадоў прыватнымі асобамі, дзяржаўнымі службоўцамі і ўстановамі, бізнесовымі структурамі і самімі мастакамі. З пытання, наколькі важная для музея такая форма папаўнення фондаў, распачалася наша гутарка з генеральным дырэктарам НММ РБ Уладзімірам Пракапцовым.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

ХОЧАЦЦА ПАРАЗУМЕННЯ...

“Гэта толькі частка таго, што музей атрымаў у выглядзе падарункаў, — кажа спадар Уладзімір. — Калі б дазвалялі экспазіцыйныя плошчы, экспанатаў было б значна больш. Вялікую выставу можна было б зрабіць з адных толькі падараваных ікон ці твораў сучаснага мастацтва. Мы ж зрабілі экспазіцыю такой, каб глядач мог атрымаць уяўленне пра багацце ўсіх нашых фондаў і ўвесь спектр дарункаў музею. Тут і класіка, і сакральнае мастацтва. Так бы мовіць, творы на ўсе густы. І яшчэ мы пакупіліся, каб была бачна дынаміка развіцця мастацтва, эстэтычныя і ментальныя прыярытэты і далёкіх эпох, і блізкіх нам па часе перыядаў. Тут, дарэчы, ёсць не толькі беларускія дарункі, але і з іншых краін”.

Дарункі для музея калі-нікالی становяцца ці адзінай магчымасцю заімаць творы, неабходныя для фармавання паўнаважнай калекцыі. Дарэчы, нашы мастакі не заўжды уяўляюць, наколькі для іх важна быць прадстаўленымі ў музейнай калекцыі. Бывае, што пасля заканчэння сваіх персанальных выстаў у сценах Нацыянальнага мастацкага, аўтары дораць музею не лепшае, а тое, што, мякка кажучы, не на таа шкала. Музей жа, звязваючы на свой статус, абы што не бярэ... “Мне бывае незразумелай такая пазіцыя мастакоў, — гаворыць далей дырэктар музея. — Мастак жыве са сваёй творчасці і хоча, каб ягоная праца годна аплочвалася. Але не заўжды атрымліваецца, як хочаш. Калі ж творца ўсведамляе, што ягоны жыццёвы шлях аднойчы скончыцца, і хоча застацца ў гісторыі, дык ён мусіць клапаціцца пра тое, каб лепшае з ягонай спадчыны патрапіла не ў прыватную калекцыю, дзе яно будзе лашчыць вуха шчыльным колу асоб, а ў дзяржаўны музейны збор. Тут яно мае статус здабытка нацыі, і ў гэтым сэнсе Нацыянальны мастацкі музей па-за канкурэнцыяй. Мы, як гэта ні пафасна гучыць, працуем дзеля вечнасці”.

Ёсць маса прыкладаў, калі мастак распрадаваў свае работы, а

потым надыходзіў юбілей, і фактычна не было, што выставіць, не было з чаго зладзіць прыстойную персаналію. Уладзіміру Пракапцову даводзілася чуць: “Пакупайце нашы работы па еўрапейскіх цэнах!” Але ж не скарэж, што ў Беларусі дзяржавы ёсць праблемы эканамічнага характару, і закупка твораў мастацтва па згаданых цэнах ёй зараз не па кішэні. “Так што, калі мастак усведамляе сябе патрыятам, хай разумее гэту акалічнасць. Зрэшты, гэта зямля яго ўздавала. Усе мы Радзіме чымсці абавязаны”.

Супрацоўнікі музея рупяцца, каб значныя для нашай культурнай гісторыі творы станавіліся здабыткам дзяржавы і грамады. Але хацелася б большага паразумнення і ад саміх творцаў.

ЧАГО МУЗЕЙШЧЫКУ НЕ ХАПАЕ ДЛЯ ШЧАСЦЯ?

“Шмат чаго, — кажа Уладзімір Іванавіч. Музею, найперш, катастрафічна не хапае плошчаў — выставаўчых і для размяшчэння інфраструктуры. Праз гэты довадзіцца прымантажы чарговай выставы здымаць пастаянныя экспазіцыі. А гэта вельмі кепска, бо тады не атрымліваецца паўнаважных экскурсій. Вядома ж, што большасць глядачоў прыходзяць у мастацкі музей дзеля ягонага “залатога фонду”, які прадстаўлены ў пастаяннай экспазіцыі”.

Аднак, спадар Уладзімір з задавальненнем адзначае, што выйшла пастанова Прэзідэнта аб выдзяленні музею дзесяці мільянаў рублёў на ўладкаванне Музейнага квартала — комплексу будынкаў Нацыянальнага мастацкага музея. 2,9 мільяна будучы выдаткаваны сёлета, 7,1 — у наступным годзе. Грошы пойдучы на рэканструкцыю, прыстасаванне пад музейныя патрэбы будынкаў на Карла Маркса, 24, і Кірава, 25. Там з’явіцца выставаўчыя залы, ка-

вярня, музейная крама — усё тое, што неабходна сучаснай культурніцкай інстытуцыі для якаснага абслугоўвання наведвальнікаў.

А паказаць музею сапраўды ёсць што. Звычайны для мінчукоў сталі замежныя выставы ў залах нашай нацыянальнай скарбніцы. Ды і скарбы ягоных калекцый усё часцей “гастралуюць” за мяжой. Зараз у нас экспануецца выстава з Амана. Адбыўся абмен выставамі з Ліхтэнштэйнам. Тры месяцы калекцыя беларускіх ікон экспанавалася ў Нацыянальным мастацкім музеі гэтай краіны. У алказ — творы мастака Іагана Лю-

Юбілей стаў падсумаваннем перыяду станаўлення музея як нацыянальнай скарбніцы і святам сцвярджэння нашага духоўнага суверэнітэту.

дзвіга Блойлера “Падарожжа па Рэйну” з фондаў згаданага музея ўпершыню за 200 гадоў пакінулі Ліхтэнштэйн дзеля выставы ў Мінску. Пашырэнне плошчаў дазваляе нашаму Нацыянальнаму мастацкаму музею яшчэ больш актывізаваць міжнародныя кантакты.

МУЗЕЙ — НЕ ГАЛЕРЭЯ

Паводле слоў дырэктара, у выставаўчых дзейнасці ўпор робіцца на ўласныя калекцыі, на дэманстрацыю грамадзе скарбаў уласных фондаў. “Мы зразумелі, што існуе небяспека ператварэння Нацыянальнага мастацкага музея ў выставаўчую галерэю. І каб гэта не здарылася, каб высокая трываць марку галоўнага музея краіны, мы, так бы мовіць, рэзка абмежавалі колькасць персанальных выстаў у нашых залах. Як бы ні крыўдалі на нас мастакі — маўляў, хтосьці ў Нацыянальным мастацкім выста-

ву да сваёму юбілею зрабіў, а мне не дазваляюць, тут экспанаванца цяпер маюць права творы толькі вельмі значных, выбітных нашых мастакоў. Такіх як Цвірка, Грамыка, Шчамялёў, Кожух”, — гаворыць Уладзімір Іванавіч. Найперш гаворка ідзе пра творцаў, якія ўшанаваныя званнем народных. Але гэта яшчэ і тыя, хто можа таго звання не мае, але чый унёсак у мастацтва наша культурніцкая грамада цэніць надзвычай высока. Вось і выстава Зоі Літвінай будзе ў Нацыянальным мастацкім завяршальным акордам юбілейнага года.

Зрэшты, такая практыка даўно існуе ў Расіі. Права на персанальную выставу ў Траццякоўскія маюць творцы ў статусе прэзідэнтаў нацыянальнага мастацтва. Такіх як Сідараў, Ткачовы, Жылініскі... А другі важны напрамак дзейнасці Траццякоўскай галерэі — музейныя практы. Гэты досвед пасуе і нашаму музею.

Скажам, дзеля таго, каб прадставіць грамадзе вядомыя з’явы з нязвыклага гледзішча, у межах таго ці іншага музейнага праекта, можна рабіць нечаканыя спалучэнні. Вось выстава рускага імпрэсіянізму, а ў экспазіцыі прадстаўлены і беларускія творцы, якіх можна далучыць да гэтага напрамку. Ці выстава Айвазоўскага, якую ладзіў Нацыянальны мастацкі музей, была дапоўнена карцінамі іншых мастакоў, у тым ліку і беларускіх, якіх натхняла мора. І сярод іх — Бялінскі-Біруля, хоць гэты мастак больш вядомы як майстра не эпічнага, але лірычнага краявіду, як пясняр выразна кантынентальнай беларускай прыроды.

Была ў музеі выстава, прысвечаная Другім Еўрапейскім гульням. Там экспанаваліся і савецкае рэтра, і творы сучасных мастакоў. Экспазіцыю дапаўняла докумен-

Нагадаў спадар Пракапцоў і асноўныя падзеі юбілейнага года. Гэта ўсталяванне памятнай шыльды на будынку, дзе калісьці была Карцінная галерэя, што з цягам часу ператварылася ў Нацыянальны мастацкі музей. Было віншаванне Прэзідэнта з нагоды юбілею. Прайшла выстава, дзе экспанаваліся работы рэстаўратара за некалькі апошніх гадоў. Былі выстава Сальвадора Далі і адмысловая выстава да Другіх Еўрапейскіх гульняў. Зараз праходзіць выстава Надзі Лежэ, дзе сярод іншага былі творы з прыватных калекцый з Францыі. Персаналі Шаранговіча, Тоўсціка, Кожуха, будзе Літвінава. Рускі імпрэсіянізм з калекцыі музея. У тэлеэфір выйшлі некалькі серый дакументальных фільмаў з удзелам былых і сённяшніх супрацоўнікаў Нацыянальнага. Усё гэта свайго роду падарункі, якія музейшчыкі зрабілі самі сабе і культурніцкай грамадзе.

І самае галоўнае — рухаецца справа па стварэнню Музейнага квартала. Ужо зроблена ўся тэхнічная дакументацыя па ім.

МУЗЕЙ ГРОШАЙ НЕ ЗАРАБЛЯЕ, АЛЕ ПРЫЦЯГАЕ

Апошнім пытаннем нашай гутаркі было, ці гатовыя музейшчыкі да таго, што верагодныя эканамічныя праблемы бліжэйшай будучыні адаб’юцца на стане музейнай справы. “Канешне, гатовы”, — адказаў спадар Уладзімір. “Усе нашы справы маюць эканамічны чыннік. Вось сёння вельмі востра стаіць пытанне з нашым цудоўным філіялам у Раўбічах — Музеем беларускага народнага мастацтва. Там працуе востра чалавек. Музей гэты фактычна ніхто не наведвае, хоць ён і мае ўнікальную экспазіцыю. Калі раней туды вазілі школьнікаў у рамках праекта “Мая радзіма — СССР”, дык зараз музей знаходзіцца ў анклаве. І з гледзішча эканомікі нерэнтабельны. Там вельмі вялікая грошы на камунальнае аплатаўванне, ахову і гэтак далей. І я як кіраўнік лічу, што ўтрымліваць у Раўбічах філіял неметагэаграфна менавіта з эканамічнага гледзішча. І варта было гэты музей перавесці ў Мінск, у Музейны квартал. А для будынка касцёла, у якім месціцца музей, гаспадар знойдзецца...”

Аднак, спадар Пракапцоў мяркуе, што Нацыянальны мастацкі музей усё адно не можа жыць паводле прыпынка самаакупнасці. Так нават пытанне ставіць несур’ёзна, бо нідзе ў свеце падобная культурніцкая інстытуцыя сама сабе не забяспечвае. Але яе наяўнасць стварае ўмовы іншым структурам — найперш турыстычным і гандлёвым. Сам на сябе можа працаваць хіба нейкі невялікі музейчык, дзе адзін чалавек — увесь штат. Прышлі людзі — адкрыў, няма людзей — павесіў замка. А Нацыянальны мастацкі працуе не на чыёсці кішэню, а на прэстыж краіны, які не адзьявляецца ў грашовым эквіваленце.

Фота прадстаўлена музеям

З ранніх гадоў засвоіў галоўнае правіла паводзінаў у музеі — “Рукамі не чапаць”. Шмат дзе яно і дасюль дзейнічае няўхільна. Але чым далей, тым часцей самі музейшчыкі імкнучыся гэтую заповедзь парушыць — зразумела, не ў дачыненні да экспанатаў. Так пакрысе і ўкараняюцца разнастайныя формы інтэрактыўу, добрыя або спрэчныя. Прычым з’яўляюцца яны не толькі ў сталіцы. І, на шчасце, у арсенале музейшчыкаў прадугледжаныя не толькі забаўлянькі.

Пару гадоў таму Мастоцкая галерэя Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка вырашыла стварыць гравіорную майстэрню, якая мела б на ўзбраенні максімальна дакладны аналаг друкарскага станка XVI стагоддзя. Слоган напрашваецца сам па сабе: “Адчуй сябе Скарынай”. Праект атрымаў грант Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь і дзякуючы гэтаму быў рэалізаваны. Сёння самы час падвесці яго вынікі.

Адчуй сябе Скарынай

Ілья СВІРЬІН

ПАХ ШКІПІНАРУ

Мастоцкая галерэя ў Полацку — гэта насамрэч амаль што музей. Большую частку прастору займае пастаянная экспазіцыя — прычым папраўдзе шыкоўная. На адным паверсе — верхні слой фрэсак Спаса-Ефрасіннеўскага храма, зняты з яго муроў і перанесены на іншую аснову (пра гэты ўнікальны рэстаўрацыйны праект мы неаднойчы пісалі). На наступных — карпатліва сабраная калекцыя беларускага мастацтва XX стагоддзя, здатная прымусіць гэтае мастацтва ашаніць і палюбіць. А найперш — у выпадку з большасцю наведвальнікаў — належным чынам пра яго даведацца. Пакрысе папаяніюцца ўласныя фонды — чаму ў немалой ступені спрыяе актыўная выставачная дзейнасць. Працуе ўласная крама — ці, дакладней, салон. Сувернірны яго не назавеш, бо гэта сапраўдная міні-галерэя — цяпер ужо ў звыклым для нас сэнсе слова: творы мастацтва тут прадаюцца. І, кажуць, купляюцца.

Дык навошта гэтай установе спатрэбіцца такі, здавалася б, няпрофільны праект, дзякуючы якому пад эзучымі скляпеннямі запанаваў пах шкіпінару? — Беларуская графіка пачынаецца са Скарыны, — лаканічна тлумачыць загадкавы галерэй і аўтар праекта “Пад знакам Скарыны” Ларыса Лысенка. — А Скарына пачынаецца з Полацка.

Варта адзначыць, што гэтая постаць там ушанаваная належна. Яе імя носіць цэнтральны прапект, на якім усталяваны помнік першадрукару. Але заўважыў адну акалічнасць: спыняюцца ля яго хіба турысты. А вось “тубыльцы” на аўтамаше праходзяць міма. Што,

зрэшты, выглумачальна. Пытанне, як да іх дагрукнуць — і асабліва да людзей маладых — у Год малой радзімы для музейшчыкаў асабліва актуальнае.

Між тым, моладзі ў горадзе шмат. Літаральна ўсё тым да галерэй, у тым самым комплексе эзучыцкага калегіума, месціцца Полацкі ўніверсітэт. Працуюць і іншыя навучальныя ўстановы — каледжы і 3D-атрацыёны, школы. Алпаведна, ёсць каго завабліваць у музейныя залы. Толькі вось якім чынам?

Здавалася б, тут найбольш аптымальнымі былі б лёгкія сродкі — напрыклад, модныя гаджэты і 3D-атрацыёны. Але галерэя выбрала шлях куды больш складаны.

— Калі я чытала школьнікам лекцыі пра графіку ды размаіттыя яе тэхнікі, тыя пыталіся: а навошта тут усё гэта, калі навокал столькі капіяльных салоноў? — распавядае Ларыса Лысенка. — На жаль, маладое пакаленне — ды і старэйшае, зрэшты, таксама — не разумее каштоўнасць мастацкага твора, зробленага рукамі, а не машынай, не бачыць адрозненне паміж арыгіналам і копіяй. Менавіта гэта мы і імкнемся выправіць.

Яшчэ адным штуршком да з’яўлення майстэрні стала правядзенне ў галерэй першага ў Беларусі пленэру друкаванай графікі, прымаркаванага да ўгодкаў “Апостала”. І неўзабаве ідэя праекта сапсела.

Душа раскрываецца ў гравіоры.

СТАНОК ТАЛАКОЙ

Грант Прэзідэнта забяспечыў для гэтай задумкі фінансавы падмурак. Але каб яе рэалізаваць, адных грошай было замала: пагадоў, станок Скарыны ў гіпермаркце ж не купіш! Музейшчыкам давялося вырашаць мноства дробных праблем. І зрабіць гэта ўдалося найперш дзякуючы колу сваіх сяброў — з ліку звычайных наведвальнікаў.

Сам станок з дуба і розных падручных матэрыялаў зрабіў цыцляр Аляксандр Аляксееў. А вось з разлікам ўзнікае праблема: дзе такія сёння здабудзец? На шчасце, срод прыхільнікаў галерэй знайшоўся ўмелец, які здолеў іх вытчаць... са старых стаматалагічных інструментаў. Прычым атрымаліся яны настолькі якасныя, што за цэлы год не зацупіліся! Іншы дабразлей прынёс адмысловую пасту, якую таксама нідзе не купіш. Адным словам, ужо само стварэнне майстэрні здзіно-

чыла людзей неабякавых: рабілася ўсё талакой.

Дапамаглі і мінскія мастакі — хто парадаў, а хто і матэрыялам. Так знайшоўся патрэбны для гравіор лінолеум — яго выпуск у нас перапыніўся яшчэ з савецкіх часоў. Удава легендарнага Георгія Папаўскага Наталля перадала разцы свайго мужа, 47 яго афортных дошак і два літаграфічныя камяні — праўда, ужо не для працы, а ў калекцыю галерэй.

— Мы ад пачатку планавалі, што ў майстэрні наведвальнікі змогуць не проста выразаць гравіоры, але і знаёміцца з мастацтвам графікі, — распавядае Ларыса Лысенка. — Дзя гэтага распрацаваны адмысловыя лекцыі, якія даюць магчымасць, скажам, дазнацца пра ўтоены сэнс выяваў кнігі таго ж Скарыны. Ці шмат сучасны чалавек пра гэта ведае, калі нават альбом рэпрадукцый знайці не так проста?

РАСКРЫЦЬ ДУШУ

Менавіта з паўтору адной з гэтых гравіор “злітаму” наведвальніку і прапануецца пачаць працу ў майстэрні.

— Гэта важна хача б для засваення тэхнікі, — тлумачыць Ларыса Лысенка. — Трэба хоць трохі, так бы мовіць, набіць руку. Там

жа лініі ўжо вывераныя, кампазіцыя... А набыўшы пэўныя навыкі, кожны вольны стварыць і сваю ўласную работу. Якія сюжэты і тэмы абраюць? Ды самыя розныя. І, ведаецца, часта вельмі асабістыя: скажам, няшчаснае каханне... Мы вельмі радыя, што праз гравіор маладое пакаленне атрымлівае магчымасць раскрыць душу. Яно пачынае разважаць, перажываць, глыбей асэнсоўваць рэчаінасць.

Што самае цікавае, ахвотных папрацаваць у майстэрні знаходзіцца багата — прынамсі, у выхадны дзень яны ішлі ў галерэю літаральна адзін за адным. І гэта дзіўна ў наш век, калі маладыя нават малое на смартфоні або планшэце — калі, вядома, наогул малое.

Задаў дырэктарцы галерэй пытанне пра “культуру паход” — тут жа абмовіўшыся, што не бачу ў такім прынцыпе выхавання моладзі нічога прынцыпова кепскага. Спадарыня Ларыса патлумачыла: пэўную частку наведвальнікаў у майстэрню і сапраўды прыносіць зацікаўленныя выкладчыкі. Але ў выніку ўсе застаюцца задаволенымі. У той самы час, шмат хто прыходзіць і сам па сабе або кампаніямі сяброў.

— Вось сёння хлопец завітаў да нас ажно а 9-й раніцы — да самага адкрыцця галерэй, — распавядае спадарыня Ларыса. — Маўляў, вырашыў да заняткаў газінку ў вас папрацаваць. Дарэчы, мы набылі пальчаткі, каб моладзь не баялася запэкаць рукі — яна ж гэтага сёння баіцца. Але пачуўшы, што прафесійныя гравіоры працуюць без пальчаткаў, многія імі свядома не карыстаюцца.

Прычым такой творчасцю захапіліся не толькі студэнты, але і іх выкладчыкі. Адзін з іх стаў у майстэрні заўсёднакам. А ўлетку з’явілася і іншая прыемная тэндэнцыя: людзі пачалі наведвацца ў галерэю цэлымі сем’ямі, разам з малымі дзецьмі — каб разам нешта стваралі. Цудоўны спосаб прывесці выхадны!

Безумоўна, палачан вабіць і яшчэ адна акалічнасць — магчымасць займець на памяць добрыя сувеніры. Свежанадрукаваныя імі гравіоры яны ахвотна забіраюць дахаты — мабыць, каб пахваліцца перад бацькамі або павесіць на сцяну ў сваімі пакоі. Аднак многія творы застаюцца, так бы мовіць, у фондах майстэрні.

І назапасілася іх за год ужо багата. Так з’явіўся цэлы альбом, сярэд аўтарам якога — як прызнаныя прафесійныя мастакі, так юныя пачаткоўцы. Яго прэзентацыя прайшла ў галерэй ў гэтую пятніцу, 22 лістапада.

Займеўшы сваё кола прыхільнікаў у Полацку, праект пачаў сваю “гастрольную дзейнасць” — балазе, габарыты станка гэта дазваляла. Пабываў і ў відэабскі “худграфі”, і ў мастацкай школе ў Оршы... А бадай найбольшы поспех ён меў у выскавай школе ў Ветрына. Што і нядзіўна: тамтэйшая дзятва не надта распаўсюджана рознымі забавамі.

Хача, зрэшты, смартфоні або планшэты сёння ёсць бадай у кожнага — і на вёсцы, і ў горадзе. І хацелася б, каб малыя хача б на час іх адкладалі.

— Вельмі важна, каб чалавек мог атрымліваць радасць ад стварэння і ўспрыняцця арыгінальнага твора мастацтва, адчуць сябе ў ролі аўтара, — дадае Ларыса Лысенка. — Уздышы разец у рукі і паспрабаваўшы “паўтарыць Скарыну”, ты сам пераканашся, што атрымаецца ў цябе па-іншаму — пасвойму. Дый што тут казаць: нават дзве простыя лініі, праведзеныя рознымі людзьмі ўласнаручна, таксама ў нечым будуць адрознівацца. Таму шмат хто лічыць за гонар стварыць нешта сваімі рукамі. Тым болей, калі ён адчувае, што праз гэта можа далучыцца да гісторыі нашага мастацтва.

Фота прадстаўлена галерэяй

Дакументы з “той вайны”

12 лістапада ў Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь адбыўся круглы стол, прысвечаны выхаду новых кніг серыі “Беларусь памятае: у імя жыцця і міру” — энцыклапедыі “Беларусь партызанская” і “Спаленныя вёскі Беларусі: нельга забыць, нельга зразумець, нельга апраўдаць”.

Антон РУДАК

Гэтыя выданні з’явіліся на свет у выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Пётруся Броўкі”. У круглым сталю ўзялі ўдзел таксама прадстаўнікі ўстаноў, якія мелі непасрэднае дачыненне да працы над кнігамі і падбору дакументаў, што дапамаглі глыбей раскрыць вызначаны тэмы. Тэксты былі складзеныя супрацоўнікамі Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук, а дакументы і рэчы са сваіх збораў для ілюстрацый кніг прадставілі Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны архіў кінафанафотадакументаў і Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

“Беларусь партызанская” — унікальнае выданне, якое ўпершыню змяшчае комплексны агляд партызанскага руху ў Беларусі і нездарма мае падзаглавак “Ілюстраваная энцыклапедыя” — кніга змяшчае каля 600 ілюстрацый, многія з гэтых фотаздымкаў публікуюцца ўпершыню. Цікаўнасць даследчыкаў і выдаўцоў да тэмы партызанскага руху абумоўлена яго надзвычайнай роляй у гісторыі Беларусі часоў Вялікай Айчыннай вайны — бадай, нідзе больш на акупаванай тэрыторыі дзеянні партызан не мелі такога выбітнага значэння, такіх уражваючых маштабаў і такой усеахопнай падтрымкі, як у нашай краіне. У Беларусі ў партызанскіх шэрагах змагаліся каля 400 тысяч чалавек, між партызанамі і мірным жыхарствам панавала ўзаемалапамога. 180 тысяч народных месцішчаў пасля вызвалення Беларусі ўліліся ў шэрагі Чырвонай арміі і працягвалі браць удзел у вызваленні Еўропы ад нацызму. Яшчэ адна цікавая тэма, раскрытая на старонках кнігі — удзел у партызанскім руху замежных антыфашыстаў.

Энцыклапедыя распаўядае аб структуры і складзе партызанскага руху, аб партызанскіх зонах — вельзэрных абшарах, вызваленых народнымі месцішчамі ад ворагаў яшчэ задоўга да наступу Чырвонай арміі. Багата старонак прысвечана баявой

дзейнасці партызан, іх дыверсіям і разведцы, слаўтай “рэйкавай вайне”. Але алметнасць выдання перадушм у тым, што яно паказвае не толькі героіку змагання, але і побыт партызан: дзейнасць лясных школ, партызанскіх медыкаў, майстэрняў, дзе выраблялі і рамантавалі зброю. Не апошнія месца адведзена таксама расповеду аб ролі партызанскага друку, творчасці і прапаганды.

У сваю чаргу, кніга “Спаленныя вёскі Беларусі: нельга забыць, нельга зразумець, нельга апраўдаць” раскрывае яшчэ больш трагічную ды далікатную тэму з гі-

рыі. Гэта дапамога таксама змагацца супраць скажэння гістарычных рэалій і некарэктнай інтэрпрэтацыі сведчанняў аб вайне.

Як адзначыла дырэктар выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Пётруся Броўкі” Вольга Ваніна, адзін з найбольш моцных бакоў кнігі “Беларусь партызанская” акурат у тым, што яна дае чытачу ўяўленне не толькі пра гераічныя дзеянні і вайсковыя дасягненні партызан, але і пра заклісе гэтых паспехаў, пра побыт і забеспячэнне, якія былі зарукі эфектыўнасці народных месцішчаў.

Удзельнікі круглага стала сшыліся на думцы, што памяць аб вайне паступова прытуляецца, хая і з аб’ектыўных прычынаў: адыходзяць ветэраны і сведкі падзеі, а новыя пакаленні ўспрымаюць тую вайну як нешта, што не закранула іх непасрэдна. У такой сітуацыі для захавання памяці патрэбны новыя, яркія і запамінальныя сродкі, у тым ліку і прымяненне новых тэхналогій. Так, намесніца дырэктара Беларускага дзяржаўнага архіва кінафанафотадакументаў Алена Грыневіч, са свайго боку, адзначыла — досвед замежных аўтараў паказвае, што акрамя фота, пры публікацыі такіх выданняў маглі б выкарыстоўвацца і фона-, і кінадакументы, перадушм — такія каштоўныя крыніцы, як успаміны сведкаў вайны. А галоўны рэдактар “Беларуская Энцыклапедыя” Ларыса Язьковіч звярнула ўвагу на тое, што ў прапанаваных кнігах ужо быў здзейснены невялікі эксперымент — змяшчаны QR-коды. Гэта спецыяльны пазнакі, праз якія з дапамогай смартфона можна атрымаць дадатковую інфармацыю, якая не ўвайшла ў тэкст кнігі.

У зале, дзе праходзіў круглы стол, таксама экспанавалася адмыслова прымеркаваная да яго выстава з фондаў Нацыянальнага архіва, дзе можна было пабачыць такія цікавыя экспанаты, як серыя партрэтаў партызан атрада імя Калініна, напісаных у 1943 годзе мастаком Генрыхам Бржазоўскім, партызанскія дзеянні, узоры

плакатаў і лістовак, а таксама трафейныя наменкі альбома з фотаздымкамі беларускіх гарадоў.

Падчас круглага стала таксама было зазначана, што кніга “Беларусь партызанская” ўжо карыстаецца пэўным прызнаннем у кнігавыдавецкіх колах і ўвагай чытачоў за мяжой. Так, на кніжнай выставе ў Туркменістане яна атрымала дыплом першай ступені, а таксама выклікала немалую зацікаўленасць падчас прэзентацыі ў Кыргызстане і Аўстрыі.

Начальнік упраўлення выдавецкай і паліграфічнай дзейнасці Міністэрства інфармацыі і былы дырэктар “Беларускай Энцыклапедыі” Уладзімір Андрэевіч палсумаваў, што памяць аб вайне аб’ядноўвае ўсе краіны Еўропы. Але тым не менш, беларусам варты папулярызаваць сваю, адметную культуру памяці, якая не можа не мець адрэзонення з еўрапейскай, але не можа і не адчуваць на сабе яе ўплыў. У якасці прыкладу такога ўзаемапрацягнення Уладзімір Андрэевіч прыгадаў, што ў першапачатковай назве кнігі — “Нельга забыць, нельга апраўдаць, нельга дараваш” — апошні радок у выніку ўсё-ткі быў зменены: “Нельга забыць, нельга зразумець, нельга апраўдаць”. Надшыю час прады і высвятлення праўды аб мінулай вайне — і новыя энцыклапедыі сведчаць, што беларусы гатовыя ўтэўнена і сур’ёзна данесці ўсяму свету ўласны погляд на тую падзеі, якія даялося перажыць нашаму народу.

торыі апошняй вайны. Вёсак, спаленных нацыстамі, у Беларусі налічвалася каля дзевяці тысяч, з іх каля пяці тысяч былі знішчаныя разам з часткай насельніцтва альбо цалкам. Вядома, прадставіць аб’ём інфармацыі аб такой значнай колькасці населеных пунктаў у межах адной кнігі не ўяўлялася магчымым, таму выданне змяшчае інфармацыю толькі пра некалькі дзясяткаў найбольш яркавых прыкладаў такіх трагедій. У кнізе паказаны таксама далейшы лёс такіх вёсак, прыведзеныя звесткі аб мемарыялах, створаных у памяць аб ахвярах злачынстваў.

Абедзве кнігі распаўядаюць аб гісторыі вайны адначасова на дзвюх мовах — рускай і англійскай. Такім чынам, выдаўцы разглядаюць новыя энцыклапедыі як сродак папулярызацыі беларускага погляду на гісторыю вайны для замежнай аўдыто-

Старшы навуковы супрацоўнік аддзела ваеннай гісторыі Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Аляксандра Кузняцова-Цімонава, якая прымае ўдзел у стварэнні тэкстаў для кнігі, падкрэсліла, што перад аўтарамі стаяла задача данесці да чытача спецыфіку гісторыі нацыскай акупацыі і ўнікальнасць народнага супраціву менавіта з беларускага пункту гледжання — бо нават на постсваецкай прасторы і сярод нашых найбліжэйшых суседзяў далёка не ўсе народы сутыкаліся падчас апошняй вайны з такімі з’явамі і рэаліямі, як беларусы. Гісторык таксама звярнула ўвагу на тое, што энцыклапедыя арыентаваная не на вузкае кола спецыялістаў, а на шырокае аўдыторыю, і таму аўтары імкнуліся падць інфармацыю прастай і зразумелай мовай.

Намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Бела-

Як падкрэсліў загалчык аддзела інфармацыі і выкарыстання дакументаў ўдзел у стварэнні тэкстаў для архіва навукова-тэхнічнай дакументацыі Свяслаў Кулінок, якасны навукова-папулярны прадукт мае не меншае значэнне за навуковы. Нягледзячы на багацце ілюстрацыйнага матэрыялу, разглядаючы кнігі змяшчаюць шмат спасылкаў і проста фотакопій крыніц, што сведчыць на карысць высокага навуковага ўзроўню выданняў і пэўным чынам набліжае іх да навуковых. Дужа ўдала абраная і тэматыка кніг — яны ўзаемадапаўняюць адна адну: калі энцыклапедыя “Спаленныя вёскі Беларусі” распаўядае пра трагедыю народа, то “Беларусь партызанская” — пра волю да барацьбы і перамогі.

“Партызанскі архіў” у “лічбе”

19 лістапада ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася прэзентацыя першага выпуску серыі мультымедыяных выданняў “Партызанскі архіў” — электроннага дакументальнага выдання “Аператыўныя і разведвальныя зводкі Беларускага штаба партызанскага руху: 1944 год”. Гэта сумесны праект Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь і галоўнай бібліятэкі краіны.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Зборнік уключае ў сябе 100 дакументаў Беларускага штаба партызанскага руху з фондаў Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь. У іх знайшлі адлюстраванне асноўныя падзеі баявой і разведвальнай дзейнасці беларускіх партызан. У дакументах таксама сабраны звесткі аб колькасці і характары грузаў, дастаўленых народнымі месцішчам з Вялікай зямлі, інфармацыя аб рэарганізацыі і перайменаванні партызанскіх фарміраванняў, месцах іх дыслакацыі і многае іншае.

Гэтыя дакументы ніколі раней не публікаваліся і маюць выключна каштоўнасць не толькі для навукоўцаў, але і для ўсіх зацікаўленых у гісторыі нашай гераічнай і трагічнай мінуўшчыны, — адначасна намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Аляксей Суша. — А ўжо налета, у першых месяцах 2020 года, пабачаць свет выданні дакументаў 1942 і 1943 гадоў.

Прэзентацыя выдання прымеркаваная да 75-годдзя заканчэння дзейнасці Беларускага штаба партызанскага руху.

Медыяная палеміка — асноўнае паліва, сілкуючае цікавасць да фэстаў. Здараецца яна і ў традыцыйна спакойнай Беларусі. У гэтым годзе зьявіўся разладу на “Лістападзе” стала драма “1986” Лотара Херцага. Нямецкі рэжысёр знайшоў грошы ў сябе на Радзіме, каб зняць гісторыю пра нас у Беларусі, таму дырэктар кінатофура палічыла прымальным уключыць яго ў Нацыянальны конкурс, нават у абыход дзейнага рэгламенту. Гэта справакавала дыскусію, якім крытэрыям павінна адпавядаць беларускае кіно. Мы сустрэлі на кінафестывалі ў Котбусе прадзюсарку праекта Раману Янік і распыталі яе (а па тэлефоне і самаго рэжысёра), чаму фільм назвалі “1986”, ці існуе ў Германіі нацыянальнае кіно ды ці ёсць шанцы ў падобнага фільма ў сучаснай кінаіндустрыі.

— Рамана, ведаем, што вашу карціну вельмі добра ўспрынялі на “Лістападзе”. Былі распрадаваны ўсе квіткі, назралася жывая дыскусія на паказе. Ды ўсё ж чым адметна для вас была рэакцыя беларускай публікі?

— Мы з “1986” ездзілі на фестывалі ў Цюрых і Хоф, там гучалі іншыя пытанні. У Мінску, сапраўды, была жывая дыскусія — для мяне гэта стала пазыўным момантам. Месцамі людзі рэагавалі вельмі эмацыйна. Часта гучалі словы падзякі за знятую стужку, чаго не было на паказах у Германіі. Гэта, вядома, вельмі прыемна.

— Галоўнае пытанне, якое хвалілася і да гэтай пары хваліцца многія глядачоў і журналістаў: усё ж чаму нямецкі рэжысёр зняў фільм пра Беларусь?

— Я ў Лотара часта пра гэта пыталася. Ён трынаццаць гадоў таму ўпершыню прыехаў у Беларусь. Для яго гэта быў зусім іншы свет. Лотар захапіўся савецкай архітэктурай, атмасферай Мінска. Тут ён пазнаёміўся з новымі людзьмі, вывучыў рускую мову. Вывязджаў адпачываць на прыроду, у лясы і на азёры. Захапіла яго краіна чымсьці, можна так сказаць.

— Настолькі захапіла, што ён вырашыўся на кінапраект?

— Ну, так (смяецца). І рыхтаваўся да гэтага фільма вельмі доўга — каля сямі гадоў. Ашуджак нямецкія грошы пад такі праект, які ствараецца ў Беларусі і на рускай мове, было зусім няпроста. Тое, што гэта албальное, падобна сапраўднаму цуду. Можна сказаць, што “1986” стаўся асабістым барацьбой Лотара. Спачатку ён зняў кароткаметражны фільм пра галоўную героіню — Алену, а затым разгарнуў яго да паўнаметражнага метра.

Рамана Янік:

Лотар Херцаг і Рамана Янік на кінафестывалі ў Хофе.

“1986” стаўся асабістай барацьбой Лотара

— А што яго натхняла? Як з’явіўся менавіта такі сюжэт, што маладая жанчына возіць металалом з Чарнобыльскай зоны?

— Гэта добрае пытанне, але я не змагу адказаць. Можам патэлефанаваць Лотару і спытаць пра гэта. (Набірае нумар рэжысёра. Рамана агучвае яму пытанне, і Лотар адказвае).

“Усё пачалося з захаплення Мінскам, сапраўды, а потым у цэнтры праекта з’явілася фігура Алены. Так, яна ключавы персанаж маёй карціны. Знешне далікатная і вытанчаная, вельмі эмацыйная, у той жа час гэта маладая жанчына зольная на моцныя ўжывкі, умее выконваць складаныя задачы. Мне падаўся гэты кантраст яе характару надзвычай цікавым. Па шчырасці, я праводзіў даследаванне Мінска, у якім жыву, вывучаў мову. Размаўляў з людзьмі пра Чарнобыль, рабіў інтэрв’ю, і зрабіў выснову, што наступствы трагедыі не сшылі ў нябыт, а працягваюцца, могуць працягвацца праз сямейныя стасункі. Эмацыйнасць Алены — гэта канфрантацыя з яе персанальным мінулым, з гісторыяй яе бацькоў.

А зона адраўнення, у якую Алена адраўняецца, адлюстроўвае яе ментальны стан і звязвае з мінулым, сям’ёй, бацькам, які працаваў на месцы ліквідацыі аварыі”.

— Пры гэтым карціна першапачаткова мела іншую назву — “У гушчары” (In the Woods). Чаму вы вырашылі яе змяніць?

— Фільм першапачаткова якая і называўся “1986”. Мы думалі, што будзе лягчэй нам і ўсім, з кім дзевятдзесяты працаваць, калі ў праекта з’явіцца нейтральная назва. Не ведаю, ці трэба пра гэта казаць, але мы прыхэталі здымаць да вас адмыслова.

Амаль ніхто не разумее, што Беларусь моцна па-

цярпела пасля катастрофы. А гэта важная ведаць. Працавалі пад назвай “У гушчары”, але потым прыйшлі да высновы, што яна надта абстрактная: ужо не ведаеш пра што кіно — пра Бабу-Ягу ці яшчэ пра што-сьці. І яварнулі “1986”. Гэта інтэрнацыянальны знак, многім людзям зразумелы. І мяркую, што такая змена не толькі добрая з пункту гледжання маркетынгу. Яна дае падказку глядачу, як наступствы Чарнобылю ўплываюць на людзей, іх штодзённасць.

— Рамана, ведаем, што вы пракарлі ў Беларусь паўгады, пакуль доўжыліся здымкі. Як змянілася ваша ўспрыманне нашай краіны за гэты тэрмін?

— Напачатку, калі я толькі збіралася ехаць у Мінск, прыйшлі ўсе мае сябры і перасцераглі: “Калі ласка, не едзь туды...”. Разумееш, якія існуюць стэрэатыпы! Не ведаю адкуль гэта пайшло, ніхто з іх у жыцці беларусаў не бачыў. А для мяне Беларусь была першай краінай, у якой з’яўляецца плюсам тое, што ты з Польшчы. Спачатку я не вельмі добра размаўляла па-руску і заўсёды перапрошвала: “Ой, прабачце, калі ласка. Я родам з Польшчы і яшчэ вывучаю рускую мову. Спадзяюся, што вы мяне разумееце”. І ўсе беларусы, якіх сустракала, вельмі пазыўна на гэта рэагавалі. І вось цяпер, калі я прыхэла ў Мінск на тры дні, адчувала сябе як дома.

— Ваша здымачная група працавала ў Беларусі самастойна, без падтрымкі “Беларусьфільма” і дзяржаўных структур. Як вы адчувалі сябе ў такіх умовах?

— За паўгады працы выхадных было толькі адзін з паловай дзень. Мы ўсё рабілі самі, у нас не было сродкаў для найму мясцовай прадакшн-студыі і дэлегі-

“Мая першапачатковая ідэя — зняць амаль дакументальны кароткаметражны фільм пра выдуманую персанажу — Алену. Аднак на здымкі значна больш, чым трэба было на сцэнарый. Але я хацеў мець гэту магчымасць пераасэнсаваць, стварыць наную стужку падчас рэдакцыі. Аднаведна перада мною пастала складаная задача па атрыманні матэрыялу і ўзнаўленні сюжэта з разрозненых кадраў. Тым больш, стала ўжо зразумелым, што будзем рабіць поўны метр. Многія часткі ў выніку пайшлі не ў храналагічным парадку. Гэта вольнасць у рэдактуры для мяне была істотнай, але працэс мантажы завяжыўся, сапраўды, наоўра. Ужо перадапошняя версія фільма была гатовая роўна год таму. Ды

чыстых немцаў ад дзеда ці праўдзета тут ужо няма. І кінасвет вельмі складаны, няма разумення нацыянальных асаблівасцяў. У Германіі атрымліваюць узнагароды фільмы з розных краін: Ірана, Турцыі і іншых. Мяркую, што тут можна назваць фільм нямецкім толькі пры ўмове, што вытворчы бюджэт мясцовай ці гэта капрадукцыя з іншай краінай. Нацыянальная сутнасць роўная, раўназначная пытанню аўтарскіх правоў, хто можа прадаваць карціну. Гэта не пытанне ідэалогіі.

— Як вы самі ўспрымаеце свой фільм гэта беларускае кіно ці ўсё ж такі нямецкі фільм пра Беларусь?

— Для мяне гэта не надта важнае пытанне. У кожнага рэжысёра ёсць свой творчы метад, вопыт стварэння кіно,

Пра ўнікальную стужку — з першых вуснаў

Здымачная група фільма “1986”.

равання ёй часткі абавязкаў. Вялікі праект патрабуе вялікіх высілкаў: грошай і рэсурсаў. Напрыклад, мы забраніравалі 39 здымачных дзён, а атрымалася 47. Прыйшлося шукаць выхад з сітуацыі: знаходзілі бясплатныя лакацыі, прыяравалі спонсараў. Рабілі не магчымае магчымым. Было складана, таму што не было ніводнага асістэнта, у якога меўся б вопыт працы ў капрадукцыі.

— Але ведаем, што на праекце працавалі і беларусы...

— Так! Маральна вельмі падтрымліваў Кірыл Галішкі (беларускі рэжысёр і мастак-пастановаўшчык у “1986” — Т.Т.) Ён заходзіў у офіс і казаў: “Ну што, захацела працаваць тут? Трывай!” Ён разумеў наша становішча, падбадзёрваў, і тое было душэўна. У Беларусі я пазнаёмілася з вельмі класнымі людзьмі: Кірыл, Саша Канончанка, Максім Гаўрыленка. Нас было пяцёра з Германіі ў здымачнай групе, а ўсе астатнія — беларусы.

— Чаму праца над фінальнай версіяй карціны ішла так доўга? Адборшчыкі ў Котбусе казалі, што фільм на працягу трох гадоў перамацаваўся шмат разоў, ці гэта так?

— Трэба зноў тэлефанаваць Лотару. (Набірае нумар, рэжысёр адказвае).

ўсё ж не мог супакойцца: што-сьці не задавальняла. Пасля аэзкі, калыварай карэжы, я атрымаў зваротную сувязь і ў мяне з’явілася новая ідэя. І я зноў перамацаваў стужку, у асноўным я перамацаваў чэрыць”.

— Дыржыжа “Лістапада” адабрала ваш фільм у нацыянальны конкурс, хоць у той жа Германіі нацыянальным лічыцца кіно, знятае за нямецкія грошы. Як вы успрынялі гэтую навіну?

— Мы вельмі здзівіліся гэтаму кроку з боку дырэктшій. І я задала пытанне праграману дырэктару Ігару Сукману, чаму ён так вырашыў. Так, гэты фільм пра Беларусь, але прадзюсар — полька, рэжысёр — немец, вытворчы бюджэт — нямецкі. Ігар адказаў, што ў іх была вялікая дыскусія і сшыліся на тым, што стужка выклікае пачуццё, быццам кіно здымаў не іншаземец, а беларус, без выкарыстання штамптаў і стэрэатыпаў. Для нас гэтыя словы — вялікае прызнанне. І мы спадзяемся, што стужка трапіць да вас у праект, хоць бы абмежаваны. Я гэтаму была б вельмі рада.

— А як вы разумееце нацыянальнае кіно? Якім крытэрыям яно павінна адпавядаць?

— У Нямецчыне нацыянальнае кіно — складаная тэма. Германія — вельмі мультыкультурная краіна,

кінамова. Адчуваецца, што ў Лотара ёсць адлюстраванне французскай “новай хвалі”, Таркоўскага. Ён выбудоўвае меланхалічнае паэтычнае апавяданне. Гэта не экшн, зразумела, але і не тыповае аўтарскае кіно, якое здымаюць рэжысёры Германіі ці Беларусі. Што такое нацыянальнае кіно сёння немагчыма адказаць, рысы кінамовы размыліся.

— Які лёс праекта ў далейшым: фестывалі, продаж фільму на паказ на платных пляцоўках, кінапракат?

— Цяпер мы ў Котбусе, таму што для мяне самым важным з’яўляецца шанец знайсці пракатчыка для рускамоўнага рынку. Думаю, што карціну будзе прадаць няпроста, у тым ліку ў Германіі. Але паглядзім, якія наступяць прапановы, што ў выніку будзе. Асноўная наша праблема ў тым, што гэта нямецкі фільм на рускай мове пра Беларусь. Вельмі складана пад такое спадчунне знайсці дыстрыбутара, ніхто не хоча брацца. Аднак я спадзяюся, што фільм прэзэнтуюць яшчэ на фестывалях, у тым ліку ў Расіі. Лотар пайшоў на рызку, настойваючы на ўласным аўтарскім бачанні. І гэта заслугоўвае павагі.

Тарас ТАРНАЛІЦКІ
Фота прадстаўлена Раманай Янік

Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Таму і пачынаецца балет са сцэны, што як нельга лепей адпавядае першаму сказ-у рамана: "Усё змяшалася ў доме Аблонскіх" (Сціва — Антон Краўчанка, Доля — Ганна Фокіна). Не застаецца за бортам і лінія Кіші і Лёвіна (Вікторыя Трэніна, Канстанцін Героніч), у якой пісьменнік намагаўся ўваса-біць уласныя ўяўленні пра ідэалы і шлюб. У выніку балет, як і раман, будзе на сапраўды сталеціні некалькіх мадэляў кахання і сям'і.

Пры такім падыходзе не магчыма было абмежавацца на партытуру Радзіона Шчадрына, сканцэнтраваную вакол любоўнага протэктыва і скарэнага тэмы найбольшага італьянска-русынскага замежжа і расійскай нэскі з ледзь не абавязковым лубочным фолькам. Італьянская карнавалнасць, міланскае масак сталецінаўца пра аднаўсці спэцыяльна пра аднаўсці музыкана матэрыяла. За аснову былі ўзяты часткі некалькіх сімфоній Пятра Чайкоўскага — практычна шалкам, з мінімальнымі купюрамі, зробленымі ды-рыжорам-пастаноўшчыкам Андрэем Галаванам велічым і вельмі ашдана. Гучанне аркестра пад яго кіраваннем не толькі эмацыянале, але і асэнсавана. Да музыкі

Ганна, Кіці, Доля? Вольга!

раз-пораз давалася тэатральная шуму, што спрыялі атмасфернасці. Размеркаваўшы паслядоўнасць разгорнутых сцэн, кожнай з якіх адпавядала гэтая частка той ці іншай сімфоніі, балетмайстар шалкам даверылася музыцы, улічвала яе характар, развіццё і форматуваранне. Таму балет атрымаўся шалкам, у ім не ўзнікае адчування ні нумарнай структуры, ні прыкраса драбненя ўнутры разгорнутых сцэн, быццам з'яўляюцца "доўгімі кадрамі". Далейшая сцэна набывае аб'ёмнасць ад трымаўсці аб'ёмнасці захалецінаўскага замежжа і расійскай нэскі з ледзь не абавязковым лубочным фолькам. Італьянская карнавалнасць, міланскае масак сталецінаўца пра аднаўсці спэцыяльна пра аднаўсці музыкана матэрыяла. За аснову былі ўзяты часткі некалькіх сімфоній Пятра Чайкоўскага — практычна шалкам, з мінімальнымі купюрамі, зробленымі ды-рыжорам-пастаноўшчыкам Андрэем Галаванам велічым і вельмі ашдана. Гучанне аркестра пад яго кіраваннем не толькі эмацыянале, але і асэнсавана. Да музыкі

Праўда, згаданая сцэна сельскага побуту Лёвіна і Кіші многім здаецца неадаручнай, надта расцвітаючай і нават залішняй. Але ў абранай сістэме каардынаў яна невыпадкова становіцца ашдана з самых важных момантаў, бо

паўпрост звязана з ідэямі Талстога. У абліччы заўзятага касцюў бацьша прамыя спасыклі да біяграфіі пісьменніка, які пісаў Лёвіна з сабе. Ашдана-сана гэта зварот да жанру шалкі, ласэй адлюстраваным у сацыялістычных ідэалах шпалецінаўскага кахання жадця. Ключом да такой падвойнай-папройнай трактоўкі становіцца снапы ў руках сылянка — неад'емны ашыбу саўсакша мастацтва. Але дзятчаты трымаўсці іх, бы не маўляў, што шалкам адпавядае талстоўскаму разуменню ролі і месцу жанчыны ў грамадстве. Значнасці гэтай сцэне надзе і колеравае рашэнне — усё ў жоўта-зялёным, як сімвал спокон, душэўнай чыстаты, святочнай унесцінасці і, канешне, багашы.

Разгорнутае прасочванне не лёсу Кіші спатрыбася харэаграфу яшчэ і для таго, каб больш поўна акрэсліць Вронскага (Ігар Аношыч) — не толькі вычма Ганна, але і аб'екташма. Таму сцэнам за сваркай Аблонскіх мы назіраем яго залічанні да Кіші, дзе гуліва ажурныя парасонкі ў жаночага кардэ-балета, які быццам "спынае імяненне" застылым позы-мі, умацаючы рамантычнасць асырады. Вронскі не

зб'раўся ажаніцца, але закаханасць дзятчынны надавала яму імпульс. Тое ж і ў яго далейшым ашданах з Ганнай: перад намі павольна "пра-пальнаўска" усё дзятчынна ашдана: жыццё працягваецца, "атрад не заўважыў той стра-ты байта". Гэтым вобразна-філасофскім думкамі-аса-пашыямі балетны апавед выхоўваў на больш высокай абавяўляншчы ўзровень. Узні-кае і своеасабіваў арка са шматлікімі "скульптурнымі" кампазіцыямі, што так уражвалі ў пачатку балета. Дзе разам з тым узнікае не-

сцёкмі грамадствам — ты-повасе для эпохі рамантызму і называючы актуальнае сёння супрацьстаўленне ашданы і безабліччыва натуры. Менавіта гэта прыводзіць гераіню да адзіноцтва і ашдана. Таму і пераможнае яе не ўласна ця-нік, а самі людзі — пабылі-нае твару маса, апрагнута ў чорнае.

Але і гэты падзел аказаўся амбіцэнтным. У на-ступнай сцэне ашдана праця-скаўскае чорнае ўбранне і ашданаўскае натуры, танчю-чы ў б'етым. А потым ашдана губляюць аблічча, далучы-шыся да ашданаўскай чорнай масы. Ці ж не сімвалашма? Ну

калькі фіналаў, што заўсёды перашкадае адточанасці формы. Тым не менш, гэты адзі-нык не бездушным чалавек-кам у падтрымках партнёра-шы адчуваюцца і прыва-чаныя жарсці і клопат пра яе. А якой вытрышнай атрымаўся партыя Князіні Твюрскай у блёкшчым выка-заньняй Вольгі Гайко! Усе са-слэты, ускочычычы сіву Кня-зіні, усё артысты кардэ-балета выконваюць свае дзятчынны прасція партыі з вылікай аднашдана, запалам, віль-чонным нэгачненнем. Ужо на генеральным прагоне было бачна, што спектакль добра адрэпаваны. У такой ад-

судальнай чарадой гувернан-так. Дый у па-лэ-траа з Ган-най і Вронскім ён паўстае ну-нык не бездушным чалавек-кам у падтрымках партнёра-шы адчуваюцца і прыва-чаныя жарсці і клопат пра яе. А якой вытрышнай атрымаўся партыя Князіні Твюрскай у блёкшчым выка-заньняй Вольгі Гайко! Усе са-слэты, ускочычычы сіву Кня-зіні, усё артысты кардэ-балета выконваюць свае дзятчынны прасція партыі з вылікай аднашдана, запалам, віль-чонным нэгачненнем. Ужо на генеральным прагоне было бачна, што спектакль добра адрэпаваны. У такой ад-

эр", што распускоджавешча выключна ў нашым Віль-чым тэатры і закране гэму-нык не бездушным чалавек-кам у падтрымках партнёра-шы адчуваюцца і прыва-чаныя жарсці і клопат пра яе. А якой вытрышнай атрымаўся партыя Князіні Твюрскай у блёкшчым выка-заньняй Вольгі Гайко! Усе са-слэты, ускочычычы сіву Кня-зіні, усё артысты кардэ-балета выконваюць свае дзятчынны прасція партыі з вылікай аднашдана, запалам, віль-чонным нэгачненнем. Ужо на генеральным прагоне было бачна, што спектакль добра адрэпаваны. У такой ад-

эр", што распускоджавешча выключна ў нашым Віль-чым тэатры і закране гэму-нык не бездушным чалавек-кам у падтрымках партнёра-шы адчуваюцца і прыва-чаныя жарсці і клопат пра яе. А якой вытрышнай атрымаўся партыя Князіні Твюрскай у блёкшчым выка-заньняй Вольгі Гайко! Усе са-слэты, ускочычычы сіву Кня-зіні, усё артысты кардэ-балета выконваюць свае дзятчынны прасція партыі з вылікай аднашдана, запалам, віль-чонным нэгачненнем. Ужо на генеральным прагоне было бачна, што спектакль добра адрэпаваны. У такой ад-

сцэны са спектакля "Ганна Карэніна" — таксама адной з паказальнікаў удальі пастаноўкі, што Карэнін, маўляў, мала танцаваў — больш ходзіў. Бо ў кожным кроку Ігара Артамо-нава ў гэтай партыі бачна не бядушнасць і жорсткасць, як часцей малывалі гэтыя ашданаўцы, інтэлігентна стры-манасць, шчырае любоў да сына Сярожы (Кранатыны Мікіта Праваліска), жадан-не збярэчы маюга ад дзятчын-нага разладу, захавашчы звы-клы распрадак яго выхавання

назваваюць Плоўдзіў, было вырашана прасція выста-ва гумарыстичнай графікі Марыны Гарэлавай. Назвай выставы стала вядома бал-гарская прыказка "Хто сме-яцца, той доўга жыць". Яна перадае ідэю выставы, пад-крэсліваючы важную ролю гумаму ў жыцці чалавека. У цэнтраванай выста-вавай зале РЭМ-Плоўдзіў было выставлена больш за 40 карычункаў на розныя тэмы нашага жыцця. Маста-чка выкарыстала аловак, туш, акварэль, пастэль, гу-аш, каб стварыць жывыя, выразныя, запамінальныя вобразы. Амаль усё малю-нкі былі без слоў, і не патра-бавалі перакладу. У сваім уступным сло-ве дырэктар музея дэштнт доктар Ангел Янкоў распа-вяду аб асноўных напрамках творчай дзейнасці Мары-ны Гарэлавай і падкрэсліў,

што адкрывае: "шківаю выставу" беларускай мас-тачкі, карычункаў якой "блізкай балгарскай душы і выключна насчычана, ма-ляўнічым, шківаю". Праз аб'екты кары-чункаў Марыны Гарэла-вай прыцягнула ўвагу гледа-чоў да важных пытанняў сучаснасці. Гэта сацыяль-на-эканамічная прабле-ма іх Еўрапейскай сталіцы культуры і пажадзана твор-чэства. Яе творы алошч-травыя неадканаласці сучаснасці, уключаючы, акты-ўныя думкі. Выстава паказала, што карычун-каў — гэта не проста жарт, які дзе прыліў пазітыўных эмацыяў і белдэрасці, але і філасофскае разуменне жыцця.

На выставе выступілі вядомыя балгарскія мас-тачкі: заслужаны дзятч ку-льтуры Чочо Пеев, сябры асацыяцыі карычункаў-стаў Нежана Філіпава і Пры-ен Трэндафілаў ды іншыя. Акадэмік, прафесар Дзі-мітр Дзімітраў — ганаро-вы старшыня асацыяцыі карычункаў-стаў — у сваёй прамовае падсумаваў: "Выстава Марыны Гарэ-лавай — гэта міжнародная культурная падзея, якая ўплывае на ўзровень Плоўдзі-ва як Еўрапейскай сталіцы культуры" і пажадзана твор-чэства пастахэў мастацтва. Хачелася б дадаць, што ўплывае гэта, дзятчынны папярэдня і ўмацаванню міжнароднага супрацоў-ніцтва ў галіне культуры, адукацыі, інфармацыі, мастацкі атрымліваюць значна больш магчыма-сці прываўляць сваю твор-чысць, уздзялічваючы і міжнародных праектах і абменьшча вопытам.

На выставе выступілі вядомыя балгарскія мас-тачкі: заслужаны дзятч ку-льтуры Чочо Пеев, сябры асацыяцыі карычункаў-стаў Нежана Філіпава і Пры-ен Трэндафілаў ды іншыя. Акадэмік, прафесар Дзі-мітр Дзімітраў — ганаро-вы старшыня асацыяцыі карычункаў-стаў — у сваёй прамовае падсумаваў: "Выстава Марыны Гарэ-лавай — гэта міжнародная культурная падзея, якая ўплывае на ўзровень Плоўдзі-ва як Еўрапейскай сталіцы культуры" і пажадзана твор-чэства пастахэў мастацтва. Хачелася б дадаць, што ўплывае гэта, дзятчынны папярэдня і ўмацаванню міжнароднага супрацоў-ніцтва ў галіне культуры, адукацыі, інфармацыі, мастацкі атрымліваюць значна больш магчыма-сці прываўляць сваю твор-чысць, уздзялічваючы і міжнародных праектах і абменьшча вопытам.

Мастацтва Усходу і Захаду ў княжацкай калекцыі

У Нацыянальным гістарычным музеі прадста-вілі творы усходняга і заходнеўрапейскага мастацтва XVII — XIX стагоддзюў з калекцыі князёў Дандукоўска-Карсакскаў. Урачыстае адкрыццё выстаў "Усход — Захад" адбылося 14 лістапада. Большасць твораў мастацтва экспануецца ўпер-шыню.

Фрагменты экспазіцыі.

Валынціна КРАСОЎСКАЯ

паліхромнымі эмалямі, каменная скульптура і фарфаравыя назы XVI — XVII стагоддзюў з Кітая. — За даўжыню знаходзіцца самы каштоўны экспанат нашай калекцыі, — адзначыла Святалана Пракоп'ева, загадчыца аддзела руска-га і замежнага мастацтва Нацыянальнага мастацка-га музея, укаваючы на "Партрэт невядомага з лістом". — Гэта адзіны твор венецыянскага май-страў эпохі Адрэджанія ў нашай краіне.

— Мне было вельмі цікава працаваць з гэтымі экспанатамі, — пазна-чылася Алена Сянкевіч, загадчыца навукова-да-следчай аддзела замеж-нага мастацтва Нацыяна-льнага мастацкага музея, спецыяліст па вывучэн-ні мастацтва ўсходу. — Хаця калекцыя кітайскай твораў у Мастацкім музеі большая, там прадстаў-лены ў асноўным выраба-ды вядомай мануфактуры і імператарскай Кітая. Тут жа мы бачым вырабы зусім іншыя — створаныя хум-чэй за ўсё ў прыватных майстэрнях, якія праца-валі на экспарт.

Выстава працуе штод-няні 11:00 — 19:00 да 12 сту-дзеня 2020 года.

Рэалізацыя пра-грамы, накіраваных на захаванне культур-ных каштоўнасцяў, займаючай у многіх краінах свету. Праект "Еўрапейская сталіца культуры" (European Capital of Culture (ЕССОС) — адна з самых яркіх і маш-табных культурных падзей Еўропы. Ён ставіць перад сабой за мэт падкрэсліць культурную разна-стайнасць і умаца-ваць сувязі паміж нацыямі.

Блізкія балгарскай душы

У Еўрапейскай сталіцы культуры — 2019

"Выратаванне зямлі".

"Лясныя трафелі".

вустасці ў гэтым годзе не-верагодна вількая, больш за 200 аб'ектаў з іх — помні-кі нацыянальнага значэння. Масювым жыхарам па-пашчасліва захавашчы тут ня-

мала выдатных архітэктур-ных збудаванняў, а ў музеях Плоўдзіва можна убачыць сапраўдныя скарбы — бес-цінная гістарычныя арт-факты і творы мастацтва.

На выставе.

Прыемна адзначыць, што і Беларусь таксама буда прадстаўлена на гэтым грандыёзным еўрапейскім свяце культуры. Так па за-прашэнні балгарскага боку ў Плоўдзіва адбылася пер-саналяная выстава беларус-

кага мастака Марыны Га-рэлавай, з творчасцю якой добра знаёмыя не толькі мічане, але і жыхары Бары-сыва, Слуцка, Капыля і іншых гарадоў Беларусі, дзе раней адбыліся персана-ляныя выставы. Як вядо-ма, балтары вельмі высока цінаць гумар, а беларусы зноўку вельмі тонка і трап-на ўмелі жартаваць. Таму ў "горадзе мастакоў", так

Пайшоў з жыцця фатограф

Аляксандр Углярніца

нікаў META як самых творча развітых і наватарскіх. Шчырыя спачуван-ні і родным і сябрам фа-тографа. Мастацкі свет страціў выбітнага маста-ка, творы якога чакаюць сваіх даследчыкаў.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Для кагосьці во-
сень — гэта хандра і
туга, для іншых — час
любавацца залатым
лістападам і здзя-
сняць задуманае.
Мяркую, супрацоў-
нікі сферы культуры
Беларусі адносяцца
менавіта да другой
катэгорыі людзей.
Бо не стамляюцца не
толькі ладзіць шма-
тлікія мерапрыемствы
на самую разнастай-
ную тэматыку, але і
дасылаць нам свае
лісты з паведамлен-
нямі пра праведзеныя
імпрэзы. Таму наш
традыцыйны агляд
рэдакцыйнай пошты
атрымаўся, як за-
ўсёды, насычаным і
змястоўным на ціка-
выя падзеі.

Пра “Міс Беларусь” і Несцерку ў Смаленску

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

ЦІ ЛЁГКА БЫЦЬ ДОБРЫМ?

Пачнём інфармацыяй з **Міншчыны**. Як вядома, яшчэ ў жніўні ў **Заслаўі** прайшоў II Міжнародны мастацкі пленэр “Заслаўскі Спас”, на які прыехала 120 мастакоў, прычым, як прафесіяналаў, так і аматараў з Беларусі, Расіі, Украіны, Партугаліі, ЗША і Іспаніі. Вынікі працы мастакоў да сёння можна ўбачыць на выставе “Заслаўскі Спас — 2019” у гісторыка-культурным музеі-запаведніку “Заслаўе”.

Але гэта, так бы мовіць, толькі прыказка. А галоўнае паведамленне вось якое: як напісала ў “К” ініцыятар і куратар імпрэзы мастак **Настасся Балыш**, сёння пленэр удзельнічае ў вядомым конкурсе сацыяльных праектаў **Social weekend**. Дзякуючы народнаму галасаванню, “Заслаўскі Спас” трапіў у чвэрцьфінал і арганізатары мерапрыемства цяпер праходзяць адкаўчыйны курс, рыхтуюцца да наступнага года.

— **Дарчы, налета пленэр будзе дабрачынным**, — адзначае аўтарка допісу. — **Творы мастакоў можна будзе набыць на мінімальным кошыце, а ўсе атрыманыя сродкі пойддуць на лячэнне дзяцей.**

Да слова, ужо сёння “Заслаўскі Спас” запрашае да ўдзелу мастакоў, аматараў малявання, а таксама спонсару, якія могуць дапамагчы практычна з набліжэннем розных матэрыялаў — фарбаў, пензлікаў, палотнаў, паперы і іншых “расходнікаў”.

У аграгарадку **Баруны Ашмянскага** раёна адбылося пасяджэнне аматарскага аб’яднання “Праменьчык” на тэму “Як цікава ўсім на свеце з кнігамі Ягоўдзіска ўсім дзеям”. Бібліятэкар распавядала дзецям пра жыццёвы і творчы шлях пісьмніка, пра ягоныя імрэзы, разбіраліся, што такое дабрыня, нашошта яна

патрэбна, што трэба рабіць для таго, каб свет стаўся лепшым? Пытанні, дарчы, цацкам магчыма адрававаць і дарослым, каб і яны задумаліся над тым, ці ёсць месца дабрыні ў іх паўсядзённым жыцці. Таксама для хлопчыкаў і дзяўчынак былі паказаны міні-казкі “Добры Пеўнік” і “Спрытнае Мышаня”.

А ў саміх **Ашмянах** 6 лістапада адбыўся рэгіянальны этап Нацыянальнага конкурсу прыгажосці “Міс Беларусь”. Цікава, што ўзяць удзел у кастынгу маглі толькі беларускі ўзростам да 24 гадоў і ростам не ніжэй за 174 сантыметры. Таксама важнай умовай для ўдзелу будучай “міс” у конкурсе была адсутнасць татуіровак і пірсінгу. Мяркую, апошняя ўмова “адсяля” многіх прэтэндэнтак...

“ПРАМЁНЬЧЫК” ЧЫТАЕ ЯГОЎДЗІКА

Але і гэта яшчэ не ўсе навіны з **Ашмяншчыны**. Так, дзямі ў сельскай бібліятэцы аграгарадка **Каменны Лог Ашмянскага** раёна адбылося аб’яднання “Праменьчык” на тэму “Як цікава ўсім на свеце з кнігамі Ягоўдзіска ўсім дзеям”. Бібліятэкар распавядала дзецям пра жыццёвы і творчы шлях пісьмніка, пра ягоныя імрэзы, разбіраліся, што такое дабрыня, нашошта яна

На здымках:

- 1 Удзельнікі сустрэчы ў **Свіслацкай** раённай бібліятэцы.
- 2 Падчас кастынг абіралі на “Міс Беларусь”.
- 3 Несцерка “**прызямліўся**” ў **Смаленску**.
- 4 У “**Праменьчыку**” заўсёды чытаюць з ахвотай.

га нашай краіны ды многія іншыя. Раскрыццю шматграннасці таленту пісьмніка пасадзейнічала і адмыслова кніжная выстава пад назвай “Скарбы **Ралзімы**”.

Як піша нам наш сталы аўтар, намеснік дырэктара **Віцебскага АМЦНТ Андрэй Струнчанка**, у рамках падпісанай дамовы аб культурным супрацоўніцтве паміж **Віцебскім і Смаленскім** абласнымі цэнтрамі народнай творчасці, 12 лістапада ў **Смаленску** адкрылася выстава традыцыйных галаўных убораў **Віцебшчыны**. У экспазіцыі прадстаўлены дзвячочы і вясельныя вянкi, жаночыя наміткі, чапчы, хусткі ды шалі, а таксама мужчынскія магеркі, брылі, аблавухі, картузы і іншыя, зробленыя па даўніх узорах майстраві народных мастацкіх рамястваў рэгіёнаў **вобласці — Падняпроўя, Палзвіння і Паазер’я**.

Падчас урачыстага адкрыцця выставы яе наведвальнікаў чакаў беларускі народны персанаж **Несцерка**, а пазнавальны экскурс па экспазіцыі правяла кандыдат мастацтвазнаўства, вядучы метадыст **Віцебскага АМЦНТ Людміла Вакар**.

І яшчэ адна навіна ад **Андрэя Струнчанкі**. 13 лістапада ў **Віцебскім АМЦНТ** на базе Школы электроннай музыкі адбыўся семінар-практыкум пад назвай “Аб дыскатэчным руху і арт-мэнэджмэнце ў культурна-дасугавай дзейнасці”. У мерапрыемстве ўзялі ўдзел прадстаўнікі розных рэгіёнаў **Віцебшчыны**.

Як адзначае аўтар ліста, падчас пасяджэння

гімназіі на інтэрактыўную гульні “Маладыя выбаршчыкі XXI стагоддзя”.

— *І хоць юным грамадзянам яшчэ не васьмянацца, да дня, калі яны змогуць стаць выбарчыкамі, трэба рыхтавацца загадзя*, — піша нам з веданнем справы бібліятэкар **Шчучынскай** раённай бібліятэкі імя **Цёткі Ірыны Гудач**. — *Так, пытанні прававой міні-вістарыі “Усё пра выбары”, конкурсы “Выбарчая лігевітэска”, “Сітуацыя” дапамаглі камандам замацаваць свае веды ў галіне палітычнай і грамадзянскай культуры. А тур “Час абраць” дазволіў не толькі пазнаёміцца з перабыццямі праграмамі, але і пра-*

маркетынгу **Алена Рабчэнка**, 12 лістапада ў раённай бібліятэцы з навуачным адной з сярэдніх школ **Віцебшчыны** праведзены актуальны дыялог “Што ўзліваюць з сябе наркатыкі”. Прысутныя пачулі аповед пра гісторыю ўзнікнення і выкарыстання наркатыкаў у паўсядзённым жыцці і лячэнні, а госці сустрэчы, якія завіталі ў бібліятэку з адпаведных органаў і арганізацый, распавялі пра адказнасць за ўжыванне, захоўванне і распаўсюджванне наркатыкаў, аб магчымасці лячэння ад залежнасці, пазнаёмілі прысутных са “сцэнарыямі” ўлячэння ў наркатыкаў і гэтак далей. Падчас актыўнага дыялогу старшакласнікі абмеркавалі найбольш актуальныя пытанні па гэтай тэме, напрыклад, прычыны наркаманіі, як зберагчы сябе і сваіх блізкіх ад “белай чумы” ды многія іншыя.

былі заслуханы выступленні пра тэндэнцыі дыскатэчнага руху ва ўстановах культуры **Віцебскай** вобласці, а таксама пра праблемы і якасць правядзення дыскатэчных мерапрыемстваў. А пазней прысутныя змаглі прыняць удзел у практыкуме па рабоце на сучасным дыскатэчным абсталяванні. Практычныя заняткі для ўсіх ахвотных зладзіў вядучы метадыст **Віцебскага АМЦНТ Віктар Фралю**. Пазнавальным, па словах **Андрэя Струнчанкі**, стаўся і ягоны выступ на тэму “Арт-мэнэджмент у культурна-дасугавай дзейнасці”.

працаваць іх на самых важных, на думку гімназістаў, пунктах.

Святлана Чубрык з **Навагрудскай** раённай бібліятэкі напісала нам пра дзень інфармацыі “Новая прававая літаратура”, праведзены ва ўстанове. Цягам дня ў чыгальнай зале можна было пазнаёміцца з кніжнымі юрыдычнымі навінкамі, навукова-папулярнымі і вучэбнымі выданнямі, тэматычнымі часопісамі. Таксама на дзень інфармацыі завіталі вучні адной з гарадскіх школ, якія ў інтэрактыўным фармаце гульні і спаборніцтваў паміж двюма камандамі змаглі пазнаёміцца з новай юрыдычнай літаратурай, замацаваць сваё веданне спецыяльных прававых тэрмінаў і азначэнняў, а таксама абмеркаваць тэму прафілактыкі наркаманіі.

ЯК ЗБЕРАГЧЫСЯ АД “БЕЛАЙ ЧУМЫ”?

Працягнем наш агляд чарговым лістом з **Гродзеншчыны**. Так, 15 лістапада **Шчучынскага** раённай бібліятэцы імя **Цёткі** завіталі вучні мясцовай

І апошняе. Спецыяліст **Савецкага** раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях **Мінска** **Ташыяна Бычанок** у сваім лісце нагадала ўсім чыгачам “К” пра тое, што з 11 па 30 лістапада ў Беларусі ладзіцца рэспубліканская акцыя “Не прапалі сваё жыццё”. Гаворка, як можна здагадацца, выдзеліцца пра курэнне і яго наступствы. Так, па словах **Ташыяны Бычанок**, у Беларусі больш за палову ўзгаранняў у жылых дамах албытваецца з-за недапапалення і незатушанай цыгарэты. Ахвярамі падобных узгаранняў становіцца каля 70 працэнтаў ад агульнай колькасці загінулых на пажары. Каб папярэдзіць наступствы падобных дзеянняў, актыўнасць **Беларускай** маладзёжнай грамадскай арганізацыі ратавальнікаў-пажарных і супрацоўнікі **МНС** расказваюць у транспарце, на прапрыемствах, **ВНУ**, гандлёвых цэнтрах і іншых грамадскіх месцах аб небяспечнасці курэння ў ложку ў стане алкагольнага ап’янення, дэманструюць аўдыя і відэаролікі, размяшчаюць на стэндах папераджальныя ўлёткі і памятки.

Першай такой абласнай устаною была створана на Віцебшчыне: пастановай аргкамітэта Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ад 17 сакавіка 1939 года пры Віцебскім абласным аддзеле мастацтваў быў арганізаваны абласны Дом народнай творчасці. Докладныя факты аб яго дзейнасці мы маем толькі з 1944 года, з моманту вызвалення Віцебска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Рэарганізацыі было шмат. Але ў 2006 годзе устаною стала называцца “Віцебскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці”.

ЗГАДАЕМ КІРАЎНІКОЎ І ПАДНАЧАЛЕННЫХ

Кіраўнікамі ўстановы ў розныя часы працавалі Мікалай Тышэвіч (у штаце былі метадыст па хору і аркестрах народных інструментаў, метадыст па выяўленчым мастацтве і харэаграфіі, бухгалтар; актыўнізуюцца тэатральныя і танцавальныя калектывы), Галіна Сакалова (пачынаюць дзейнічаць дзесяцімесячныя курсы кіраўнікоў калектываў мастацкай самадзейнасці ўсіх жанраў; вялася работа па стварэнні дамоў рамэстваў, музеяў народнай творчасці).

З сярэдзіны 70-х гадоў цэнтр з’яўляўся ініцыятарам і арганізатарам абласных фестываляў польскай песні, якія праходзілі раз у два гады з абавязковым запрашэннем мастацкіх калектываў і індывідуальных выканаўцаў з Польшчы.

У 1988 годзе ў Віцебску адбыўся Усеасяжны фестываль польскай песні. У яго межах прайшоў “Горад майстроў”, да гэтага ён “паказаўся” падчас фестываля “Полацкія зоры” і падчас “Браслаўскіх зарніц”. Майстры не толькі гандлявалі творамі традыцыйнага нацыянальнага мастацтва, але і дэманстравалі працэсы стварэння ганчарных, керамічных, саламяных вырабаў. Цяпер “Горад майстроў” праходзіць штогод у межах Міжнароднага фестываля мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. У рамках кірмашу праходзяць як абласныя конкурсы майстроў па пэўным відзе традыцыйнага беларускага рамяства, так і міжнародныя конкурсы па традыцыйных славянскіх рамэствах, у якіх прымаюць удзел майстры не толькі з Беларусі, але і Расіі, Украіны, краін Прыбалтыкі, Польшчы...

З разраду новых пачынанняў — Міжнародныя фестывалі песні і музыкі “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне” і “Звіняць цымбалы і гармонікі”. Культурнае жыццё Віцебшчыны і абласнога цэнтра народнай творчасці трывала звязана з асобай заслужанага дзеяча культуры БССР Івана Серыкава. Цягам апошніх гадоў свайго жыцця ён працаваў галоўным балет-

Сёлета нашы абласныя метадычныя цэнтры адзначаюць 80-годдзе. Сёння ж мы працягваем публікацыю “юбілейных” артыкулаў. Гэта не толькі даніна павагі дзейнасці метадыстаў, якія заўжды лічыліся носбітамі адмысловых ідэй. Цэнтры прайшлі пакручачы шлях станаўлення, зрабілі самі сябе, зацвердзілі сваю запатрабаванасць у справе фармавання заўтрашняга культурнага аблічча сельскіх, раённых і абласных устаноў культуры. Пра гэта — і гаворка. А прыкладам сёння стаў метадычны “штаб” Віцебшчыны.

30 гадоў таму.

Метады і метадыкі няўрымслівага “штаба”

Цэнтр — 60.

З 1989 да 2011 года ўстанову ўзначальваў Іван Лабакі (калектыў стаў пераможцам Рэспубліканскага агляду-конкурсу абласных навукова-метадычных цэнтраў у намінацыі “За прапаганду і развіццё нацыянальнай культуры, традыцыйных відаў мастацтва і рамэстваў, звычайў і абрадаў”). Ідэя стварэння дамоў рамэстваў належыць вядучым спецыялістам устаноў Тамары Зубаравай і Людміле Вакар. Упершыню ідэя была рэалізавана ў 1989 годзе на Глыбоччыне, хутка ініцыятыву падхапілі Лепельскі, Браслаўскі, Гарадоцкі раёны...

З разраду новых пачынанняў — Міжнародныя фестывалі песні і музыкі “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне” і “Звіняць цымбалы і гармонікі”.

Культурнае жыццё Віцебшчыны і абласнога цэнтра народнай творчасці трывала звязана з асобай заслужанага дзеяча культуры БССР Івана Серыкава. Цягам апошніх гадоў свайго жыцця ён працаваў галоўным балет-

былі прафесійна адукаваныя людзі, якія ў тандэме з дырэктарам і раённымі метадычнымі цэнтрамі ажыццяўлялі розныя культурныя праекты: Мікалай Пашынкі, Валянціна Юдава, Іван Кішковіч, Зоя Гукава. Другі год намеснікам дырэктара па аматарскай творчасці і культурна-дасугавой дзейнасці Віцебскага АМЦНТ з’яўляецца Андрэй Струнчанка.

ДЗЕНЬ СЁННЯШНІ

За апошнія гады рэалізавана больш за дзесяць новых абласных праектаў і святяў па развіцці традыцыйнай народнай творчасці: міжнародны фестываль-конкурс мажарэтак і барабаншчыц у межах “Славянскага базару ў Віцебску”, праект па рэканструкцыі народна-

га касцюма Віцебшчыны “Сцяжкі майстэрства”, Браслаўская харавае асамблея, турнір нацыянальных танцаў; святя-конкурс традыцыйнай свістулькі “Салавейка” ў межах Міжнароднага фестываля песні і музыкі “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне”, абласное святя: вясельных абрадаў Віцебшчыны “Вялікая Вясельніца”, дзіцячых аматарскіх тэатраў “Малая сцэна”, батлеечных пастановак і тэатраў лялек “Лячэны свет”, цыркавога мастацтва “Арэна”, тэатраў мод “Модны дывертсмент”...

Гонар вобласці — 24 дамы і цэнтры рамэстваў. На Віцебшчыне жывуць і працуюць больш за 600 майстроў і ўмельцаў па ўсіх традыцыйных відах і жанрах народнай творчасці, якія на годным узроўні

клуб “Скарбонка” Лепельскага Цэнтра рамэстваў і клуб “Вытокі” Гарадоцкага Дома рамэстваў і фальклору. У кожным Доме рамэстваў створана калекцыя свайго рэгіянальнага касцюма.

НАМ ЗАСТАЛАСЯ СПАДЧЫНА

Ва ўстановах вобласці дзейнічаюць 2933 клубныя фарміраванні. Народныя і ўзорныя калектывы з’яўляюцца носбітамі традыцыйнай народнай культуры, заўсёды былі і ёсць прадметам пастаяннай пільнай увагі супрацоўнікаў АМЦНТ. У клубных установах налічваецца 564 аматарскія калектывы з найменнем “народны” і “ўзорны”. 17 маюць званне “Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь”.

прадстаўляюць рэгіён на міжнародных, рэспубліканскіх, абласных мерапрыемствах.

У Беларускім саюзе майстроў народнай творчасці ад Віцебскай вобласці налічваецца 64 чалавекі, 15 з іх — Народныя майстры Рэспублікі Беларусь. Упершыню ў рэспубліцы два клубы майстроў народных мастацкіх рамэстваў Віцебшчыны атрымалі званне “Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь”:

Прыярытэтным напрамкам дзейнасці АМЦНТ з’яўляецца захаванне скарбаў нацыянальнай спадчыны, умацаванне і развіццё традыцый народнага мастацтва. Для гэтага ладзяцца фальклорныя экспедыцыі, ствараюцца цэнтры аўтэнтычнай культуры, аформлены спіс наматэрыяльных працяў, які ўключае на сёння 12 элементаў.

Цягам апошніх дзесяці гадоў абласныя метадысты сумесна з тэлеканалам “Арт-відэа” стваралі TV-праграмы “Культура Віцебшчыны”, дзе штомесяц асвятляліся найбольш значныя падзеі культурнага жыцця. Чашбэргі год на базе АМЦНТ працуюць лячэны тэатр “Клуб ОК”, удзельнікамі якога з’яўляюцца работнікі цэнтра. На базе ўстановы працуюць школа электроннай музыкі, дзе праходзяць навучанне вядучыя вечары адпачынку, танцавальных вечароў і дыскатэк.

Штогод творчыя калектывы ўстаноў культуры вобласці супрацоўнічаюць з больш чым 40 краінамі.

Падсумоўваючы вынікі, можна канстатаваць: тут не толькі аналізуюць, але і ствараюць новыя сучасныя культурныя праекты сацыякультурнай дзейнасці, што дае магчымасць прагназаваць развіццё галіны.

Ала ЛЯЛЬКІНА,
вядучы метадыст
Віцебскага абласнога
метадычнага цэнтра
народнай творчасці
Фота з архіва цэнтра

Сённяшні дзень.

майстрам цэнтра, стаў знаменнікам знакамітага ансамбля песні і танца “Маладосць”. У вобласці праводзіцца абласны агляд-конкурс беларускага народнага танца “Прыдзвінскія карункі”, прысвечаны Серыкаву.

З кастрычніка 2011 года цэнтрам кіруе Кацярына Лабук.

У розныя гады намеснікамі дырэктара цэнтра

Будынак цэнтра.

Развітальная гастроль Артыста

Фота з архіва гурта

Драматызаваць не будзем: 28 снежня ў Мінску пройдзе ўсяго толькі, як было абвешчана задоўга да мерапрыемства, апошні канцэрт гурта “БЕЗ БИЛЕТА”. Справіўшы сваё 20-годдзе, калектыву спыніць існаванне — такое рашэнне Віталя АРТЫСТА. Сам жа лідар каманды з музыкай “звязваць” назуміць не збіраецца, наадварот — у галаве яго маса ідэй, аб якіх ён і расказаў нашаму выданню. А, дамаўляючыся аб інтэрв’ю, я даведаўся ад некалі аўтара “К” (!) і сёе-тое з яго сямейнага побыту. У прыватнасці, што да майго тэлефанавання ён спрабаваў справіцца з пральнай машынай...

Алег КЛІМАЎ

ВАКОЛ СВЕТУ

— Спярша нагадай, калі ласка, пра тое, што цябе звязвала з газетай “Культура”.

— У 2003-м годзе я, як яе пазаштатны аўтар, ездзіў у Венгрыю на фестываль музыкі, культуры і мастацтва Sziget. Пра форум у “Культуры” і напісаў. Аб тым часовам супрацоўніцтве з вашай газетай не забываю і ўдзячны за давер, што мне тады быў аказаны з боку яе кіраўніцтва.

— У цябе надаўна быў дзень нараджэння. І якія адгучаны ад сарака двух гадоў?

— Па-ранейшаму адчуваю сябе дзіцём. Больш стала творчых планаў і магчымасцяў для іх рэалізацыі. Але спачатку трэба правесці канцэрт у “Мінск-Арэне”. Пасля паеду на Віцебшчыну — у вёску Бялая Царква, дзе ў мяне дом, і буду там месяц — паўтара дзевяціх да розуму песні. Музыка і тэксты ўжо ёсць, трэба звязаць іх разам. Калі вершы жонкі Тані (Ташыяна Кушнер — кліпмейкер, спявачка, аўтар песень — А.К.) больш лірычныя, то мае заўсёды былі такімі — дваровымі. Вось яны цяпер і папярлі.

Захапіўся танцамі, займаюся хіп-хопам, відэаграфіяй, здымаю кліпы — на свае музыку і песні. Хачу запустыць яшчэ адзін праект пра падарожжа. Папярэдні называўся “Беларусь без межаў”, для новага — “Без білета вакол свету” — гатовы ўжо тры праграмы: дзве пра Канары і адна пра Марока. У студзені — лютым шоу выйдзе ў інтэрнэце, а з тэлебачаннем пакуль ішч перамовы аб яго дэманстрацыі. Увогуле, куча ўсяго ў галаве, мне ўсё цікава.

— А ў якіх месцах наогул, акрамя Канарскіх выспаў і Марока, гурту пашчасіла пабываць? Што асабліва запомнілася?

— У Перу, Чылі, Бразіліі, ЗША, Егіпце і на Далёкім Усходзе. А цалкам неверагоднае ўражанне зрабіў востраў Пасхі, з яго светла-вядомымі статуямі маі, раскіданымі па ўсёй тэрыторыі. І ён нагадаў мне... Белую Царкву! На вулканах там такая ж трава расце, як у нас на лугавых вясковых палях. Толькі ў Беларусі на іх каровы пасваіцца, а на востраве коні.

— Дарчы, хто фінансаваў усе шматлікія паездкі каманды па свеце, раскрывае асобу гэтага добрага самарыянца?

— Няма каго раскрываць. Падарожжы ажыццяўляліся за ўласны кошт, на грошы, заробленыя гуртам, мы самаакупны калектыв.

ДОБРАЕ СЛОВА І КАЛЕГАМ ПРЫЕМНА

— Што мы ўсё пра цябе ды пра цябе? Давай пагаворым аб іншых. У 2019-м годзе круглымі датамі адзначылі многія гурты. Я назаву некаторыя з іх, а ты выкажы меркаванне аб калехах. N.R.M.

— Прытым, што я не з’яўляюся прыхільнікам калектыву, гэта максімальна паважаны мной гурт. Рэальная легенда беларускай рок-музыкі. Наогул з п’яцятка ставіўся і стаўлюся да ўсіх праектаў Лявона Вольскага. Ён для мяне — безумоўны аўтарытэт.

— Naka.

— Ведаю, што ёй нялёгка прыходзіцца ў рамках таго кірунку, якім яна ідзе. Гурт абсалютна не ў мойстрыме са сваім ухілам у тэатр, наколькі я разумео творчасць калектыву. У адсутнасці сур’ёзнага попыту на песенны прадукт, прапанаваны ім, яго вернасць выбранаму шляху, перакананасць у правільнасці шляху выклікаюць толькі захваленне.

— Gods Tower.

— Гомель — прыстанак талентаў у галіне цяжкай музыкі. А Gods Tower — гэта самародкі, гурт уроўню, дапусцім, амерыканцаў з КоЯн — прызнаных мэтраў сусветнага металу.

— Trubetskoy.

— Я спачатку за імі сачыў, адзначаў для сябе пару сімпатых песень, але нешта апошнім часам яны зусім зніклі з маіх рэдараў. Верагодна, тое мой “вухак”, а не самога супергурта, у якім што ні імя, то гісторыя айчыннага року.

— “J.morс”.

— Закахаша ў іх музыку так і не змог — сумная яна для мяне. Сэнс тэкстаў выслізгае. Аднак бачу, што творчасць гурта знаходзіць волюк у сэрцах сотняў, а можа, і тысяч людзей. І ён таксама мае ўласную лінію.

— “Тяні-Толкай”.

— З асаблівай сімпатыяй і нават з заміланваннем да гурта стаўлюся, хоць песнямі яго і не заслугоўваюся. Трошкі ў стылістыцы “Люба” працуе калектыв. Якаяся поп-музыка. У мяне з гуртам смешны выгляд звязаны. Калі я толькі куліў дом у вёсцы, суседзі чамусьці падумалі, што я і ёсць той самы мажыны музыкант з “Тяні-Толкай”. Трэба будзе Пашы Клышўскаму расправесці гэтую гісторыю.

Злева направа: Аляксандр Івашкевіч, Віталь Артыст, Ян Вайнштот.

— “Стары Олесь”.

— Класная музыка з душой. Выразны, зразумелы стыль. Прымудраюцца вельмі сучасна-танцавальна аранжыраваць старадаўнія беларускія песні. Каверы на сусветныя рок-хіты ў іх выдатна выйшлі.

— “Троіца”.

— Глыба беларускай аўтэнтыкі. Іван Кірчук для мяне — такая ж легенда і такі ж аўтарытэт, што і Вольскі, але ў народнай музыцы. Не ў казённай, як, бывае, па тэлевізары паказваюць, а ў сапраўднай, каранёвай, без гэтых папсовых “аля-уло” і “ой, так”. Мудрасць стагоддзяў, філасафічнасць, глыбіня — гэта ўсё пра “Троіцу”, яна ўжо заслугоўвае таго, каб ёй паставілі помнік пры жыцці. А калі гурта не стане, песні яго ўсё роўна будуць жыць — як узор сапраўднай беларускай культуры.

ЯК ФІЛОСАФ ФІЛОСАФУ

— Што мы пра іншых ды пра іншых? Калі ўжо ты вымаўляеш слова “філасафічнасць”, хачу задаць табе некалькі філасофскіх пытанняў. Яны навяяныя фразамі з вельмі старых песень “Машины времени” і Юрыя Антонова. Паводле іх — “праз дваццаць гадоў” усе людзі будуць жыць у адной вялікай краіне, над якой будзе вечнага сонца свідло?

— Свет практычна стаіць на парозе таго, што людзі стануць жыць у адной вялікай краіне. У адзінай камунікацыі, адзінай дзяржаве са сваімі абласцямі. Ці асветліць яе мірнае сонца? Па большай частцы — так.

— У прышые, сэнс некаторых кліпаў гурта, знятых падчас яго паездак за мяжу, у тым жа і складаецца: у агульнасці народаў, краін.

— Я б сказаў, гэта наогул чырвоная нітка, якая праходзіць праз усю творчасць калектыву: адрас людзей, што насяляюць Зямлю, не нумары дамоў і не назвы вуліц, а планета ў цэлым.

— І як роагавалі раз’явакі, сочыць за здымкамі такіх відаў?

— Усюды прыблізна аднолькава — з вялікай цікавасцю, з жаданнем самім уключыцца ў здымачны працэс, што камусьці і ўдавалася. Мясцовыя жыхары музыкантаў гурта дапускалі і ў сваё жыццё: так у Латышскай Амерыцы нам дазволілі патрымаць на руках маленькіх дзяцей. Уявіць у Беларусі падобнае, — калі незнамцу дазваляюць пагушкаць немаўля, проста немагчыма. А там лічыцца, што, калі бель чалавек дакрануўся да дзіцяці, то быць яму ўсё жыццё пачаслівым.

— Ты за свае апошнія дваццаць гадоў зразумеў, што такое цемра і што такое святло?

— На ўроўні інтуіцыі... Трошчакі па-іншаму адкажу, у духу пісьменніка Сяргея Лук’яненкі. Я — работнік “Начнога дазору”: іншы, але светлы. “Светлыя” героі кніг фантаста часам робяць людзям балюча, таму што інакш нельга, бо неўмяшанне будзе горшым варыянтам. У цэлым я — стваральнік. Вельмі добра разумео сваю місію ў музыцы — палітаваць слухачам жыццё. Каб мае песні дапамагалі ім

жыць, уплівалі ў іх новыя сілы, каб яны верылі ў сябе.

— Праз дваццаць гадоў будучы людзі, што такое хлусня?

— Не, вядома. Ёсць такі фільм — “Выходства хлусні”, персанажы якога жыць у свеце, дзе ўсе гавораць толькі праўду. Аднойчы галоўны герой карціны слясуў. Потым яшчэ і яшчэ. І вось гэтая хлусня яго ідзе іншым на карысць. Гэта значыць, сэнс стужкі, хутчэй за ўсё, заключаецца ў тым, што ва ўсім павінна быць гармонія, і нават хлусня павінна ўраўнаважваць праўду.

— З кім бы ты хацеў быць гэтак жа блізка, як сёння, але праз дваццаць гадоў?

— З тымі ж самымі, з кім і зараз — з роднымі, сябрамі.

АСЦЯРОЖНА, ГУРТ ЗАЧЫНЯЕЦА

— У чым прычына роспуску гурта?

— Кажучы дакладней, я сказаў, што яго зачыняю. Мы настолькі ўперліся ў столь, што развівацца было ўжо няма куды. “Мінск-Арэну” гурт збіраў, па свеце паездзіў, “прагурыў” усю Беларусь. Калектыву нібыта апьнуўся ў становішчы героя фільма “Дзень сурка”, калі для яго раз за разам паўтараўся адзін і той жа дзень. Мне, як мастаку — у шырокім сэнсе гэтага слова, такое існаванне стала дастаўляць дыскамфорт, і чым далей, тым больш. І лепшым выхадом з застайлай вяды стане, на маю думку, закрыццё гурта. Я вырашыў не разбірацца зноў і зноў з праблемамі, што былі і месяц таму, і год, і пяць, а паступіць

кардынальна — закрыць хаця б на час. Такі ход — пазітыўны, я лічу, дарэчы, можа і падоўжыць жыццядзейнасць гурта ў будучыні, калі ён у нейкай якасці калісьці адродзіцца. Музыканты маё рашэнне прынялі, мякка скажу, без энтузіязму, мяркуючы, што, як яны лічаць, часовы крызіс можна было б пераадолець іншым шляхам. Не ведаю, супакоіў я ў чымсьці іх, сказаўшы, маўляў, без працы яны не застануцца — прудуманья мной жа новыя песні камусьці трэба будзе іграць. Мы і сыграем — іншыя песні, калектывам з іншай шэльдай, магчыма, — “Віталь Артыст”.

— А, выкажам здагадку, хлопцы захочуць працягнуць граць без цябе, спяваючы ўласныя песні і выкарыстоўваюць для свайго гурта назву “БЕЗ БИЛЕТА”?

— Я ўсё-ткі не настолькі дэмакратычны, каб дазволіць дапусціць падобнае. Анархія, дзесяці ансамбляў “БЕЗ БИЛЕТА” не будзе — юрыдычна назва належыць мне. Сярод музыкантаў гурта ёсць тыя, хто можа пісаць, прынамсі, музыку. І калі яны задумаюць выступаць і запісвацца ранейшым складам — наперад, цікава было б паглядзець, у што гэта вылілася б. Аднак — пад іншай назвай.

— “БЕЗ АРТИСТА”, да прыкладу.

— Да прыкладу. — Ты не менш, у “БЕЗ БИЛЕТА” толькі што выйшаў новы альбом “Легенда”. Чым легендарны твой гурт?

— Зноў па-іншаму адкажу. Па ідэі, нарадзіўшыся, ён не павінен быць пражыць доўга. Мы не гралі папсу і мэйнстрым, але і “голосам Такелана” не з’яўляліся. Каб, боўталіся самі па сабе, з нашым наўным дзіцячым поглядам на свет, з яго юнацкім адчуваннем, з беспалатнай радасцю. І патрапілі сваімі песнямі ў душы многіх і многіх людзей. Такіх жа чыстых намераў, шчырых і рамантычных, якія з гадамі захавалі зольнасць зрэўляцца навакольнаму.

— Такім чынам, абагульняючы, — не выключана, што праз дваццаць гадоў прагрэсіўнае чалавечтва адной сочнай краіны адзначыць саракагадовы юбілей гурта пад кіраваннем Віталя Артыста “БЕЗ БИЛЕТА”?

— Верагоднасць такой падзеі вельмі высокая! Улічваючы, што я займаюся фізкультурай і стараюся не карціць свой жыццёвы шлях залішнімі ўзліваннямі. А песні... Яны будуць у мяне пісацца і праз сорак гадоў, я ў тым на сто працэнтаў упэўнены!

Яе песні чуў кожны, хто хоць калі ўключыў радыё, ды й тэлегледача, што не бачыў гэтую артыстку, знайсці складана — яна ўдзельнічае ў самых рэйтынгавых тэлепраектах. Аляксандра Захарык спявае джаз, фанк, соўл, і смела можна сказаць, што гэта адна з самых лепшых вакалістак у беларускай папулярнай музыцы. Свой прафесійны шлях на сцэне артыстка пачала яшчэ падлеткам: паўдзельнічала ў нацыянальным адборы на “Дзіцячае Еўрабачанне”, а неўзабаве была ўжо ў кроку ад перамогі ў дарослым адборы з групай “Вецер у галаве”. Увогуле, дзе толькі не пабачыш Аляксандру Захарык — яна ўвесь час рухаецца, адгукаецца на ўсе цікавыя прапановы, удзельнічае ў конкурсах, супрацоўнічае з рознымі калектывамі, напайняе радыёэфіры сваімі песнямі. А гукаць гэтыя песні, дарэчы, на розных кантэнтах, бо ў наш час межаў для музыкі не існуе.

Фота Вольгі ДАНІЛЮК

Надзея КУДРЭЙКА

— Многія тэлегледачы сачылі за вамі ў конкурсе “Новая волна — 2016”, у леташнім сезоне тэлепраекта “Голас” — і радаваліся, які добра ў вас усё атрымлівалася, думалі, што вось-вось вы, па-простому кажучы, станеце “зоркай”. Па меншай меры, калі мэтры так шчыра хвалілі, чакалася, што ў кар’еры нешта пачне змяняцца. Ці змянілася?

— Амаль усе артысты, што прымаюць удзел у падобных праектах, не становяцца зоркамі пасля іх. Бо ў першую чаргу гэта шоу, і цалкам натуральна, што яно зарабляе грошы. І таму да канкурсанта там ставяцца не як да творчай адзінкі, з якой пасля можна зрабіць зорку, а як да творчай адзінкі, з якой трэба ўнутры праграмы і рабыць на гэтым рэйтынгу. Як толькі ты аказваешся па-за эфірам, ты ўжо нікому не цікавы. У шоу “Голас” раней было такое правіла, што артыст, які дайшоў да адной чацвёртай фіналу, быў абавязаны ехаць у вялікі тур, прычым за вельмі мсешны ганарар. Маглі пазваніць і сказаць, што праз тры дні канцэрт недзе на іншым канцы Расіі, і ты павінны быў скасаваць усе свае планы і ляцець на гэты амаль бясплатны канцэрт. У прынцыпе, па такой схеме многія лэйблы ў Расіі працуюць, звычайная практыка — на артысце проста зарабляюць грошы. Таму калі я ішла ўдзельнічаць у гэтых фестывалях і праектах, то ішла не з грандыёзнымі марами і не з думкай — ой, божухна, мяне пачынуць нейкі прадзюсар і зробіць зоркай! Я ішла свядома і з цвярозым розумам.

Аляксандра ЗАХАРЫК:

“Пісаць “папсу” не магу, робіцца млосна”

— Але ж публіка менавіта так і думае, публіка хоча верыць у казку.

— Канешне, большасць людзей абсалютна наіўныя ва ўспрыманні гэтых праектаў, але і няхай — людзям так цікавей глядзець. Але мяне, шчыра кажучы, раздражняе, калі падобнае кажуць мае знаёмыя, нават блізкія людзі — ой, ты ў фінале “Новай волны”, ой, ты прайшла ў наступны тур “Голасу”! А раскажаш, што калі я ў тым жа “Голасе” дабралася да чвэрцьфінала, мне стала страшна, бо я разумела, што вось-вось і патрапіў у гэтую кабалу з абавязковым турам — было алчуванне, што трэба хутчэй адсюль бегчы (смах). Я ведала, за чым прыйшла — за эфірамі, сувязямі і кантактамі, за вопытам... Фестываль “Новая волна” — крыху іншая справа, канешне, перамагчы на ім было б прэстыжна, але ж і там канкурсант у нейкім сэнсе іграе сваю ролю ў спектаклі.

Несумненна, мне гэтыя конкурсы далі пазнавальнасці. А ў астатнім — цяпер часы інтэрнэта, і па сутнасці, абраўшы правільны накірунак, ты можаш зрабіць сябе сам, без прадзюсараў і нават без грошай. У мяне накірунак, магчыма, не такі “правільны”, не мэйнстрым, — я пішу сваю музыку і я ў ёй шчыра. А пісаць “папсу” не магу, калі спрабую, мне робіцца млосна. Але нельга казаць, што я арыентуюся на нешта некамерцыйнае.

Ёсць мноства суперпапулярных музыкантаў, якія робяць тое, што мне падобаецца і што я сама прагну рабіць — Бруно Марс, напрыклад, Бейнс. Адзінае, што яны нашмат больш папулярныя там, а не ў нас. Але калі мае песні купляюцца ў заходніх краінах, значыцца, я на правільным шляху.

— Вы яркая пачыналі на прафесійнай сцэне — у складзе дуэта “Вецер у галаве”, які ледзь-ледзь не выйграў наш нацыянальны адбор на конкурсе “Еўрабачанне”. І ўжо тады — у вас быў яшчэ першы курс Універсітэта культуры — здзіўлялі сваім непадобным да іншых артыстаў стылем. Ці можа з таго часу памяняліся густы?

— У праекце “Вецер у галаве” больш было даверу да нашага саўндпрадзюсара Андрэя Жукава, які ведаў мае прыхільнасці, — я пісала песні ў розных стылях, але пераважна фанк. Ды і цяпер недалёка ад гэтага адышла — у мяне і фанк, і соўл, летам зрабіла новую песню “Лола” ў лацінаамерыканскім стылі. Мяне моцна вабяць жылыя інструменты, гэта мая любоў. Хаця з выкарыстаннем электронных праграм таксама няма ніякіх праблем, я сама магу дома зрабіць дэма-версію, калі што. Але ж калі мне спатрэбіцца электронная аранжыроўка, буду звяртацца да прафесіяналаў, якія ўмеюць рабіць актуальнае гучанне. Бо для мяне самая прывабная музыка

тая, што была ў мінулым — 70 — 80-я гады, не кажучы ўжо пра джаз 30 — 40-х.

— Мне падаецца, усё гэта адбілася на тым, як удала ў вас атрымалася ўжыцца ў вобраз Эмі Уайнхауса ў канцэрце-трыбуце, што праходзіў летам у Мінску ў межах гучнай выставы “Эмі Уайнхаус: Сямейны партрэт”. Вы сям’ялі яе песні разам з групай Apple tea, а песні гэтыя звернутыя якраз у мінулае.

— Так і ёсць, я пачувала сябе вельмі арганічна. У прынцыпе, гэта адна з маіх самых любімых спявачак, вельмі важны персанаж у развіцці маёй музычнай культуры. Эмі — неверагодная, мой кумір. І таму калі мяне запрасілі пабыць у яе ролі і выканаць гэтыя цудоўныя песні — я была шчаслівая.

— У вас вельмі шчыльны творчы сувязі з нашай славацый джазавай групай Apple tea, дзякуючы чаму і вас часта называюць джазавай спявачкай: хаця вы

лікім рахунку, няма асаблівых праблемы трапіць у ратацыю на радыё, трапіць на тэлебачанне — для гэтага прадзюсар непатрэбны. Але ці належу я да нашай эстрады — не думаю, у асноўным мы існуем некай паралельна, хаця перыядычна персякаемся. Я іду нейкімі іншымі шляхамі. Зараз многа новых магчымасцяў, новых сродкаў: я раблю стаўку на Youtube, Instagram, iTunes і да таго падобнае — вось яшчэ ў чым розніца паміж мной і тым, што называецца беларускай эстрадай. Мы, маладзейшае пакаленне, мыслім аднахвіліннымі відэа, каб упіснуць свой кантэнт у рамкі Instagram. Калі я стварю песню, нават мільгае думка — о, добра, што атрымалася тры хвіліны і так зручна падзяляцца на тры часткі па адной хвіліне. І мне падабаецца, што зараз у музыкантаў усё гэта ёсць. Таму што цяпер ты нікога не можаш абвінаваціць у

на! І нікому не зайздросчу, наадварот — шчыра радуся, калі з’яўляецца класная музыка. А ў нас яе зараз многа, вельмі многа, і вельмі-вельмі крутой! Шыкоўныя калектывы з’яўляюцца, найталенавіцейшыя, у мяне проста дрыжыць па скуры ад захаплення бягуць.

— Вы кажаце пра Беларусь? Можна пацікавіцца, каго вы маеце на ўвазе, няхай усё вернуць увагу на гэтых музыкантаў.

— Група Dee tree з вакалісткай Лерай Далё — які ў іх дэбютны альбом, якія там музыканты! Кірыл Ермакоў — неверагодны талент, аранжыроўшчык, вакаліст. Ромка Волазнеў увогуле фантастычны, праекты Val, Tone twins — хлопцы, што зараз робяць прадзюсарам для многіх заходніх артыстаў. Мае любімыя пупсікі Naviband, ад Nizkiz я проста фанашу. Ды і многа хто! Вось калі б мы з іх і такіх, як яны, зрабілі эстраду, гэта была

спяваеца самае рознае, і не толькі з Apple tea. Як вы знайшлі адно аднаго?

— У Apple tea я размеркавалася пасля заканчэння Універсітэта культуры: мабыць, упершыню ў гісторыі выпускнікі гэтай установы размеркавалі ў камерцыйную арганізацыю, якой і была група. Хаця спачатку планавалася Палац дзяцей і моладзі “Золак”, дзе я працавала падчас вучобы. Але ж мне як лаўрэату прэзідэнцкай стыпендыі можна было

тым, што тваю музыку ніхто не чуе, што цябе не пускаюць у эфір. Проста рабі песню і публікуй — калі яна чагосьці вартая, то ўсе пачуюць.

Вось, напрыклад, нядаўна мне даслалі справядзачу па маёй новай кампазіцыі “Лола”, я нават здзіўлілася, як там многа краін: трэк куплялі і ў Штатах, і ў Еўропе — нягледзячы на тое, што песня на рускай мове. Я на гэтым нават нешта зарабляю, на iTunes у Германіі маю

б бомба! Я з вялікай павагай стаўлюся да нашых мэтраў, але ж з’яўляецца столькі новага і цудоўнага, і яно ніяк не падтрымліваецца, не прасоўваецца.

— Ці ёсць у вас уяўленне, да якой мэты вы ідзеце ў сваёй кар’еры, каго хочаце дасягнуць?

— Не магу сказаць, што ў мяне ёсць нейкі доўгатэрміновы бізнес-план. Я па натуре рэаліст, іду маленькімі крокамі. І ў сваёй галаве я ўжо разгледзела ўсе самыя сумныя варыянты, якія мяне могуць чакаць у перспектыве: напрыклад, стаць проста педагогам на вакале — пакінуць сцэну, ці нават заняцца нейкім іншым бізнесам. На гэты момант радуся поспехам сваіх песень, радуся канцэртам, планую запісаць аўтарскія акустычныя альбомы з гітарыстам Міхаілам Філіпенем — далёка не заглядваю, раблю сваю справу. Увогуле, з некаторага часу грандыёзна нічога не планую, бо жыццё навучыла і паказала, як у адну секунду ідзе ў нябыт усё, што ты распісаў сабе на бліжэйшыя гады дзесяць. Пачынаеш разумець, што трэба жыць сённяшнім днём і атрымліваць асалоду ад кожнага яго імгнення. Самая асалода — спываць на канцэрце, для жывой публікі і менавіта свае аўтарскія творы. Для мяне пісаць, ствараць музыку — як дыхаць, проста сэнс жыцця. І ніхто не можа мне перашкодзіць гэтым займацца.

Цяпер ты нікога не можаш абвінаваціць у тым, што цябе не пускаюць у эфір. Проста рабі песню і публікуй — калі яна чагосьці вартая, то ўсе пачуюць.

самой выбраць месца. І я прыйшла з запросам ад Apple tea да аднаго ўніверсітэцкага начальніка, а той і кажа: “Ну навошта вам гэты “Яблычкі джэм”? (смах) Я гэты “джэм” ніколі не забуду. Мы і зараз многа працуем разам, але я лічу сябе сольнай вакалісткай, якая проста супрацоўнічае з рознымі калектывамі — што з Apple tea, што з Lipnitsky show orchestra, і гэтак далей.

— А наколькі лёгка існаваць на нашай эстрадзе вост так адной, без ніякай устанавы, без ніякай падтрымкі?

— Спраўды, у мяне за спінай ніхто не стаіць. Але ж у нашай краіне, па вя-

песню купілі разоў 500, у ЗША недзе 2 тысячы разоў. Канешне, у параўнанні з сусветным шоу-бізнесам гэта кропля. Але для мяне, дзяўчынкі Сашы з Мінска, якая сам-насам без усялякай падтрымкі зрабіла кампазіцыю, гэта неверагодна крута!

— У сэнсе, вы не будзеце скардзіцца, які часта здарэцца, што ў Беларусі няма шоу-бізнесу і музыканту нялёгка прабіцца.

— Скардзіцца — гэта ў прынцыпе не пра мяне. Што зменіцца ад скаргаў? Я разумю, як працуюць механізмы поспеху, бачу, што недзе Фартуна, недзе харызма, недзе патрапіў у хвалю — ды што заўгод-

“Яны мужна пераносілі ўсе нягоды...”

Работнікі культуры ў паходзе ў Заходнюю Беларусь

Пра актыўную прысутнасць работнікаў культуры і мастацтва на франтах у гады Вялікай Айчыннай вайны мы ведаем шмат. А вось пра іх удзел у вераснёўскім паходзе Чырвонай Арміі, 80-годдзе якога мы нядаўна адзначылі, пішуць у нас не надта часта — хаця такая практыка, калі ў вайсковым абозе знаходзілася месца і для служкаў муз, існавала ўжо ў тых часы.

ПАЎНАВОДНАЯ РАКА СПРАВАЗДАЧАЎ

Аб удзеле дзеячаў культуры і прапаганды (часта ў адным абліччы) у гэтых гістарычных падзеях вядома і з газетных артыкулаў таго часу, і з лістоў ды мемуараў, і з архіўных дакументаў — некалі зусім сакрэтных справаздач, якія адпраўляліся ў Маскву начальніку Чырвонай арміі і намесніку народнага камісара абароны Льву Мехлісу. На той час ён меў ваенна-палітычнае званне армейскага камісара 1-га рангу, што адпавядала войскаму званню генерала арміі.

Само існаванне падобных справаздач — гэта наступства тагачаснай складанай сістэмы кантролю за ўзровень сіламі. Тады ўсе, хто служыў у еінных шэрагах — ад радавых да палкаводцаў вышэйшага рангу — знаходзіліся пад пільнай увагай адразу некалькіх арганізацый, якія дзейнічалі паралельна: непасрэднага ваеннага камандавання, палітычнага кіраўніцтва (палітрукі, камісары), асобых аддзелаў НКВС (“асабісты”), а таксама партыі і камсамолу. Усе гэтыя галіны кантролю праціналі армію (ды і наогул грамадства) сеткай інфарматараў і сакрэтных агентаў.

Кожны піянер, камсамалец, кандыдат ці член партыі павінен быў праяўляць рэвалюцыйную пільнасць і класавы нох у адносінах да ворагаў народа — нават калі ім апынуўся блізкі чалавек. І па гэтых шматлікіх каналах слова за слова, радок за радком, старонка за старонкай агульная інфармацыя, ператвараючыся з маленькіх ручаін у паўнаводную раку, дасягала самых верхоў партыйнай, дзяржаўнай і ваеннай іерархіі — у выглядзе справаздач, дакладных запісак, спецыяльных паведамленняў і гэтак далей.

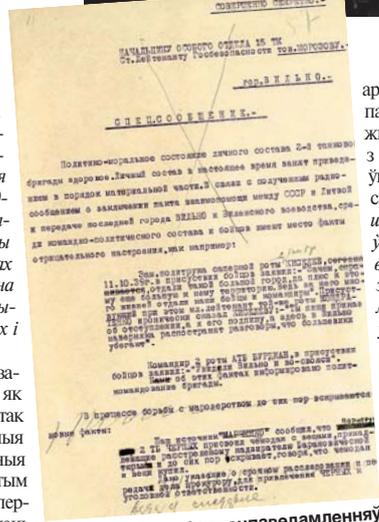
Цяпер з гэтых дакументаў паступова здымаецца грыв сакрэтнасці (у асноўным, праз 75 гадоў), і яны ператвараюцца ў змястоўную і досыць дакладную крыніцу інфармацыі пра настроі, якія панавалі сярод розных пластоў грамадства. У тым ліку і дзеячаў культуры, мастацтва і прапаганды.

Начальнік палітупраўлення Беларускага фронту ды-

візіяны камісар Іваноў так ацэньваў працу артыстаў у дакладной запісцы Мехлісу: “Падчас баявых дзеянняў каля 300 чалавек работнікаў мастацтва былі на Беларускім фронце, разам з байцамі і камандзірамі яны мужна пераносілі ўсе нягоды баявога жыцця. Імі было дадзена каля 150 канцэртаў для камандзіраў, байцоў і мясцовага насельніцтва. Кожны канцэрт — ээта мітынг і палітычная дэманстрацыя бязмежнай любові і адданасці партыі, вядлікаму Сталіну. Канцэрты ладзіліся ў любых умовах пры любым надвор’і: на палянах, на аўтамашынах, плошчах, у клубах і г.д.”

Справаздачы Іванова ўтрымліваюць як сухую статыстыку, так і асобныя нечаканыя эпизоды, прывесчаныя ўдзелу артыстаў у тым паходзе. Уражвае і першае і другое. Як сведчыць данясенні, культурны дэсант задзіночыў папраўдзе лепшыя сілы БССР: “У 3 арміі працаваў ансамбль песні і танца народаў СССР пад кіраўніцтвам Геара Маісева; у 4 арміі — эстрадная брыгада артыстаў БССР; у 10 і 11 арміях — група заслужаных і народных артыстаў БССР і ансамбль песні і танца БССР; у перадавых частках — ансамбль чырвонаармейскай песні і танца Беларускай ваеннай акругі, які меў выключны поспех сярод байцоў, камандзіраў і асабліва сярод мясцовага насельніцтва... Вялікую культурную працу сярод насельніцтва правёў Мінскі дом Чырвонай арміі (ДЧА), брыгады артыстаў і калектывы мастацкай самадзейнасці”.

А праца ў артыстаў тады была папраўдзе на знос. За вельмі кароткі прамежак часу “ансамбль народнай песні і танца Беларускай дзяржаўна-армоніі даў 15 канцэртаў; брыгада артыстаў Мінскага тэатра оперы і балета — 13, брыгада артыстаў Беларускай філармоніі — 7. Акрамя гэтага, цяпер працуюць 3 калектывы самадзейнасці Мінскага ДЧА, 2 брыгады артыстаў лўрэйскага тэатра і інш. Усяго 24 брыгады і калектывы...”

Адно са шматлікіх спецпаведамленняў.

І тут жа таварыш Іваноў адкрытым тэкстам піша пра сапраўдную мэту гэтага культурнага дэсанта: “Работнікі ДЧА і калектывы артыстаў з’явіліся выдатнымі агітатарамі, прапагандыстамі і арганізатарамі. Імі праведзена 160 разнастайных гутак з насельніцтвам”.

Як бачым, камісар нават не хавае, што асноўная задача кожнага канцэрта была менавіта прапагандыскай. А тут байцы ідэалагічнага фронту сутыкнуліся з нечаканымі праблемамі.

ПРАПАГАНДЫСТЫ СУПРАЦЬ “БАРАХОЛЬШЧЫКАЎ”

У асноўным, сярод вайскоўцаў былі маладыя людзі, якія нарадзіліся ўжо пры савецкай уладзе і ведалі пра жыццё за мяжой толькі па газэтах. З уваходжаннем савецкіх войскаў на тэрыторыю Заходняй Беларусі ў асобія адзельны і палітуправае частак пачалі паступаць шматлікія паведамленні пра той шок, які адчувалі вызваленыя кі. Усе гэта фіксавалі ў сваіх сакрэтных справаздачах інфарматары — або, паводле тагачаснай лексікі, “як паведамліла наша крыніца”.

Скажам, чырвонаармеец Савасцяняў пачаў параўноўваць жыццё народаў СССР з жыццём беларусаў і ўкраінцаў, пры гэтым сказаў: “У нас толькі пішыць, што ўсяго імат і ўсё ёсць, а на самай справе нічога няма. Народы заходняй Украіны і Беларусі жывуць лепей, і ў іх усё ёсць у крамах”. Падобныя назіранні зафіксаваны і ў словах радавога Жоўтага. Пры гэтым салдат пачаў параўноўваць жыццё СССР з жыццём заходняй Беларусі: “Нам толькі кажуць, што ў нас усёго імат, і мы добра жывем, а на сутнасці ў нас нічога няма”.

Не на карысць савецкай эканомікі аказалася і параўнанне коштаў у крамах. Так, чырвонаармеец 4 арміі Усапіль прылюдна казаў: “У вас усё прадметы танней, чым у СССР: у вас сала 3 рублі, а ў нас 40, і тое не дастаць”.

Прадаўцы ззіўлена пазіралі на байцоў, якія скупілі ў іх крамах усё запар. Палітычныя ўпраўленні і асобія адзельны фіксавалі факты барахольства — закупкі вайскоўцаў усіх званняў недаступных у СССР тавараў: гадзіннікаў, фотаапаратаў, прымачоў, мануфактуры, адзення, абутку, ды і проста прадуктаў... “Барахольшчыкі” атрымлівалі партыйныя спаганні. Аднак выкараніць гэтыя настроі канчаткова так і не ўдалося.

Байцоў, якія сутыкнуліся з невядомым ім дабрабытам, не маглі спыніць ні прамовы прапагандыстаў, ні рызыка страціць партблэт. Напрыклад, камандзір 103-га батальёна 22-й танкавай брыгады Цярэнцьеў купіў матэрыялу на два кашошмы, жаночы гадзіннік, жаночы і дзіцячы абутак ды іншыя тавары. Як адзначыў у сваёй справаздачы інфарматар, Цярэнцьеў

Гродна вітае вызваленыя.

яму заявіў: “Трэба карыстацца выпадкам, бо доўга гэта працягвацца не будзе”.

“САПРАЎДНЫЯ ДАЛЯГЛЯДЫ”

Вызваленыя разумелі, якое жыццё ў хуткай будучыні чакае Заходнюю Беларусь і Украіну — у адзрэнне ад большасці насельніцкаў тэрыторыяў, якія былі шыра ўпэўненыя, што ў СССР жывеша нашмат лепей. Таму тое, што Чырвоную армію беларусы і ўкраінцы сустракалі кветкамі, не з’яўляецца прапагандысцкім міфам.

Большасць з тых, хто застаўся на ўсход ад новай мяжы, шыра верылі, што ім пашанцавала, і цяпер для іх паначнае лепшае жыццё. На канцэрце, які адбыўся ў Горадні, настаўнік Аршун прамовіў: “Слухачы ўцудоўныя песні, глядзячы на выдатныя народныя танцы, прыходзіць у галаву думка, што толькі свабодная творчая праца, свабодная дзейнасць вядлікага волянага народа можа даць тая вынікі, якія мы бачылі на гэтым канцэрце. Мы, інтэлігентны горада Гродна, нічога вам, таварышы чырвоняя байцы, паказаць не можам, не маем таго, чым можна вас здзівіць. Наша бедная беларуская зямелька была агорнутая цемрай ночы”. І далей шматслоўная пахвальба на адрас санцятарага павальдара.

А ў Беластоку пасля канцэрта для інтэлігентнага горада да артыстаў падшоў стары музыка і сказаў: “Я чуў пра культуру СССР, але тое, што я бачыў, перасягнула ўсе мае чаканні. Я ўжо 5 гадоў не маю працы, сям’я мая вядзе нішчымае напэўнаснае існаванне. Вось калі для мяне адкрыліся сапраўдныя далягяды!”

І сапраўды, як паведамляў камісар Іваноў, неўзабаве культурнае жыццё будучага абласнога цэнтра БССР расквітнела: “Акіёр Бисмер-

твы арганізаваў у Беластоку сімфанічны аркестр, які даў ужо 2 канцэрты... Заслужаны дзеяч мастацтва Азгур правёў нараду мастакоў горада Беластока... Балетмайстар Мулера арганізаваў балетную групу...” Апошні, дарэчы, на той час быў галоўным балетмайстрам Вялікага тэатра оперы і балета БССР.

ДЗІВА З ВІНТОЎКАЙ

Але найпершай задачай дзеячаў мастацтва было падняць баявы дух у арміі. На прывале дэманстраваліся пад адкрытым небам патрыятычныя кінакартны, у тым ліку, вядома, і “Чапаеў”. Выступалі артысты. Эфектыўнасць такой практыкі камісар Іваноў быў гатовы засведчыць: “Калі да гэтага ў байцоў быў стомлены выглед, то яны зусім змяніліся пасля канцэрта. Канцэрт даў вялікую зарадку, нахваліў іх на выкананне пастаўленых задач”.

А па заканчэнні таго канцэрта, пасля словаў падзякі ад байцоў і камандзіраў, ад калектыву брыгады выступіў 60-гадовы акцёр Лявонаў Л. Ф. “Таварышы байцы! Мы, савецкія акцёры, разумеем усю неабходнасць культурнага адпачынку ў гэтых цяжкіх умовах і мы, не лічымся ні з чым, прыхэлі і працуем разам з вамі, але калі спатрыбача, нашы ноты і песні змяняць на вінтоўку, мы ўсе, як адзін, гэта зробім, у любую гадзіну і любую хвіліну”.

Цікава, што словы прусты не апынуліся аўто браватай. Як піша камісар Іваноў, пры заняці вёскі Астравы ўзнік напружаны момант. І тады оперная спявачка Людміла Адамантэва ўзяла ў рукі трафейную вінтоўку і разам з байцамі заняла месца ў акопах.

Дарэчы, фігура гэта прыкметная, хаця ў нас амаль невядомая. Скончыўшы Мінскую кансерваторыю, яна з 1937 года працавала ў тэатрах Беларусі, а з пачаткам вайны перабралася ў расійскае Іванава, дзе займела вялікую вядомасць і ў 1951 годзе стала заслужанай артысткай РСФСР.

У справаздачы адзначаны і такі цікавы факт: калі баявая абстаноўка не спрыяла канцэртам, артысткі Адамантэва, Новік, Несцерава, Чыг-Юнь пайшлі на кухню і дапамагалі байцам абіраць бульбу ды мыш пусод.

Намята кліпаўтаў у тых дні было ў майстроў слова. Але пра гэта — у наступнай серыі апаведу.

Зміцер ДРОЗД,
гісторык-архівіст

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

(Працяг.
Пачатак у №№ 43 — 46)

І раптам — чыстая меладрама: “Маё каханне”! Гэта рэдкі жанр у савецкім кіно! Здавалася, Корш канчаткова адышоў ад палітычнай тэматыкі. Але ці надоўга? Асабліва калі ўлічыць, які тады быў час.

КАХАННЕ НА ЭКРАНЕ — І НЕ ТОЛЬКІ

Дажыўшы да 92 гадоў і зняўшыся ў дзясятках фільмаў, Лідзія Смірнова заўсёды памятала, хто ўпершыню паставіў яе перад кінакамерай. Выканаўца галоўнай ролі Шурачка напісала пра гэта ў аўтабіяграфічнай кнізе, якая так і называецца: “Маё каханне”.

А яшчэ там было не пра экраннае, а пра сапраўднае, “закадравое” каханне: палыміяны раман з кампазітарам Дунаеўскім, для якога Ліда стала Музай. Яго тады літаральна “распірала” ад мелодый! Акрамя абавязковага балдэрага марша “Ну гдзе ешчэ ў міры найдзецца такой небывалы народ”, які спявала герайна, кампазітар для каханай Лідзіі напісаў песню “Звать любовь не надо” на словы д’Акілія. Песню сапрана выконваюць і сёння.

Што здарылася пасля, нават цяжка сабе ўявіць. Прыходзілі мякі лістоў з кароткім адрасам: “Ленінград, “Белдзяржкіно”, Шурачы”.

З рэцэнзій розных гадоў: “Лідыя Смірнова не стараецца паправіць зрыцелю (што стало ў кіно дзесяці традыцыяй), она играет без кокетства, не назойливо”.

“Лідыю Смірнову все знали по обязательной и сердечной Шурачке. Не так уже часто на долю актрёры выпадает такая благодарность, а фильму — столь долгая и считающаяся жизнью: интерес зрителей нескольких поколений, повторный выпуск на экраны 70-х годов”.

Фільм — спрэс акцёрскія адкрышкі! Акрамя Смірновай, Корш адшукаў і прыгажуню з блакітнымі вачыма спакусніка ды спартыўнай пастыцю — Івана Пераверзева, тыповага галівудскага героя-каханка! Рашучасць і рызыка рэжысёра заключаліся ў ламанні штампу: яму, супермэну, дасталася роля не пераможцы (хача б у заляцанні да герайны), а наадварот — даволі “слізкая”.

Але ўсё роўна знешнія дадзеныя, так бы мовіць, “тэрамагілі”: у далейшым Пераверзеў выступаў у фільмах пераважна ў гераічных вобразах. Калі “дваццаць гадоў пасля” здымаўся ён у Мінску ў “Палескай лядзе”, то яны з Коршам, ужо сіваватыя, вялі нетаропкую гутарку ў кабінце рэжысёра — ім было, што ўздзавець. Я бацьку гэта праз прыдчыненых дзверы.

Трохім у “троххутніку каханя” аказваўся яшчэ адзін

Кадр з фільма “Маё каханне”.

Чалавек з канала Грыбаедава

Да 95-годдзя беларускага кіно

Барыс Кустодзеў. Партрэт мастака Івана Білібіна.

Эскіз касцюма да фільма “Каваль-вярнідуб”.

дэбютант: Уладзімір Чобур з акімаўскага Тэатра камедыі. Яго сціплага і сарамлівага Лёшу не засмуціла, што ў Шурачкі ўжо ёсць дзіця. Хлапчак, якое высветлілася, не яе — і Лёша стаўся абраннікам малалодкай прыгожай жанчыны.

Сёння зяшча відавочным: Чобур “выцягнуў” бляклую драматургію сваёй ролі. Праз дваццаць гадоў, падчас здымак у Ленінградзе фільма “Чырвонае лісце”, Уладзімір Янавіч, які граў там не надта значнага, але станоўчага персанажа, запрашаў мяне на пастаноўкі славага Мікалая Паўлавіча Акімава.

Акцёр таго ж тэатра Мікалай Трафімаў таксама “засвяціўся” ў той меладраме. І ў далейшым яму выпадалі ў кіно толькі эпізоды — затое якія: узяць хача б таго ж талентавага капітана Трушына з фільма Сяргея Банларчука “Вайна і мір”!

Але вернемся да “Майго каханя”. Як я ўжо пісаў, крытыка ўспрыняла фільм

станоўча. У водгуках гучалі пахвалныя для рэжысёра параўнанні: “Если герои Александрова музыкально ‘играют в жизнь’, если у Пырвева музыка и пенне рождаются как романтическое восприятие действительности, то в ‘Моей любви’ ариозо Шуры возникает почти из речитатива благодаря драматическому настроению актёра, интимному и камерному”.

“Заслуга режиссёра в том, что старался придать действию естественность, непосредственную живость”.

“Фильм заражает зрителя своим ненаигранным весельем”.

Няўжо Корш-Саблін і на самэрч адышоў ад рэвалюцыйных тэм? Наступны яго праект сведчыў: гэта сапраўды так!

З ПАДКАЗКІ “ПРАВДЫ”

Уладзімір Уладзіміравіч працаваў у горадзе на Няве ў росквіце таленту, а та-

му цягам усяго жыцця быў прывязаны да Ленінграда. Да таго ж, яго жонка Надзея Уладзіміраўна Брыльянтшычэва, якая стала майстрам-мантажорам, была карэннай “пецяяр-буржанкай”, як яна сябе называла. Мела там шматлікіх родзічаў і сяброў.

Творцам у Ленінградзе жылося камфортна і працавалася плённа, студыя выдала на ўсесаюзны экран усё больш якасную прадукцыю. Праўда, па тэматыцы яна амаль не мела адносін да Беларусі. Але пэўны час на гэта заплішчвалі вочы. І тут раптам...

Дзень 2 ліпеня 1936 года ці не кожны савецкі грамадзянін пачынаў з галоўнай газеты СССР — “Правда”. Адпаведна, ён прачытаў у ёй артыкул з амаль абвінаваўчым заглаўкам: “Беспрытульная кінастудыя”. А далей — жорсткія, па сутнасці, дырэктывыя папрукі:

“Фабрика работает в Ленинграде, будучи совершенно оторванной от белорусской общественности, от политических, художественных и литературных сил Белоруссии. Мы не можем назвать даже двух мало-мальски заметных картин производства “Белгоскино”. Выделяется лишь одна — “Искатели счастья”. Но и только”.

(У дужках тут варта адзначыць, што фільм “Маё каханне” тады яшчэ не выйшаў на экраны.)

Беларускія ўлады схаміянуліся: авой, сапраўды, а чаму гэта наша студыя ў Ленінградзе? Як жа мы самі не заўважылі, што яна не ў Мінску? Дзякуй, Масква, што палказала, наставіла нас на розум!

КАЗАЧНЫ ВЯРНІДУБ

І вось, справа зрушылася. На далёкай ускраіне Мінска па дарозе на Магілёў — цяпер гэта Парыжанскі пра-

спект — да лета 41-га ўзвялі адміністраўны корпус, заклалі некалькі здымачных павільёнаў, заасфальтавалі праязды. Пачалося перамяшчэнне кінастудыі з Ленінграда — трэба заўважыць, даволі нетаропкае.

Якой жа першай стужкай азначыцца студыя, так бы мовіць, на радзіме? Чым яна адсятыкуе свой праязд?

Корш-Саблін, які дзвюма папярэднімі перамовамі зацвердзіў свой статус лідара нацыянальнага кінамаатографа, прыняў даволі лагічнае, трэба адзначыць, рашэнне: першай працай беларускай студыі ў Беларусі павінна быць карціна на беларускім матэрыяле. Ёй мелася стаць кіналегенда “Каваль-вярнідуб”. У дадатак, рэжысёр гэтым самым яшчэ і пашыраў свой творчы дыяпазон: нічога падобнага яму раней здымаць не даводзілася.

У якасці мастака ён запрасіў выдатнага майстра-казачніка Івана Білібіна, які толькі што вярнуўся на радзіму з Парыжа.

Іван Якаўлевіч Білібін! Вучань Рэпіна, прыгажун-вяселун, прафесар Акадэміі мастацтваў, багемны сябра аб’яднання “Свет мастацтва”, чарадзей-ілюстратар рускіх казак і таямнічых былін... Ён стварыў свой асаблівы “білібінскі” свет, які насялялі цароўны, асілкі, каралевічы на дыванах-самалётах, гаваркія жывёлы, Бабкі-Ёжкі і Кашчэй.

Корш, канешне, ведаў пра ўдзел мастака ў славурых рускіх “Парыжскіх сезонах” Дзягілева, дзе Білібін бліскуча аформіў балет “Жар-птичка” з музыкой Ігара Стравінскага і оперу Мікалая Рымскага-Корсакава “Казка пра залатого пёўніка” паводле Пушкіна.

Білібін, натхнёны сваім будучым дэбютам у кіно, намаляваў тры эскізы докарацый і дзясць эскізаў касцюмаў. Яны з Коршам пачалі падрыхтоўчыя працы.

З Ленінграда студыя паступова высялялася, у Мінску яе памяшканні спраўна будаваліся... Усё ішло да ўрачыстых улазінаў.

І яны адбыліся — 14 чэрвеня 1941 года. Пэўна ж, знамянальнаму падзею здымалі свае дакументалісты. Магчыма, у наступныя дні сюжэт нават дэманстраваўся ў кіна-тэатрах. Пэўна, нехта глядзеў яго і 21 чэрвеня — у суботу, у звычайны працоўны дзень.

Але ў 4 гадзіны ранішы наступнага дня, у нядзелю, 22 чэрвеня рашуча змяніліся лёсы і рэжысёра Корш-Сабліна, і мастака Івана Білібіна, і студыі “Ленфільм” і “Белдзяржкіно”... Як, зрэшты, лёсы кожнага з 220 мільянаў грамадзянаў СССР.

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр
Фота з архіва аўтара і з Сеціва

Працяг — у наступных нумарах “К”.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."
Выставы:
■ Міжнародны выставачны праект "Надзя. Да 115-годдзя з дня нараджэння Надзеі Хадасевіч" — да 24 лістапада.
■ Выстава "Аман: жамчужына Усходу. Рамесная спадчына" з калекцыі Нацыянальнага музея Султаната Аман — да 19 студзеня 2020 года.
■ Выстава "Рускі імпрэсіянізм"

(жывапіс, графіка і скульптура з калекцыі музея) — да 10 студзеня 2020-га.
■ Юбілейная выстава магілёўскага мастака Юрыя Несцерака "Прывячэнне малой радзіме" — да 1 снежня.
■ Выстава "Прашу прыняць у дар..." (дары і бескарыслівыя перадачы музея. 1999 — 2019) — да 12 снежня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА У В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразу традыцыйнага ручніка.
■ Майстар-класы па стварэнні лляек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломалляцэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".

У МІНСКУ ГАЗЕТА "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Праспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.
Праспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Праспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
■ Акцыя "Воляе пійна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Да рымскага дзюрыя да беларускага рубля".
■ Выстава "Захавальнікі памяці: музеі і калекцыянеры" — да 1 снежня.
■ Выстава "Усход — Запад" (калекцыя твораў усходняга і заходнеўрапейскага мастацтва князёў Дандуковых-Карскавых — да 12 студзеня 2020-га.
■ Выстава па выніках XVI Латвійскага трыенале медальернага мастацтва — да 12 снежня.

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Інтэрактыўная выстава "Гульні розуму" — да 1 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."
■ Выстава "Беларускі рубель. Гісторыя ў чвэрць стагоддзя" — да 21 снежня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацкі ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Сярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографу".
■ Выстава "Салярый. Данатас Баніерскі" — да 8 снежня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Сярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографу".
■ Выстава "Салярый. Данатас Баніерскі" — да 8 снежня.

■ Атракцыён "Лазеры квест".
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.". **■ Выстава "Масонская калекцыя Вацлава Федаровіча" — да 13 снежня.**
■ Выстава "Станіслаў Манюшка. 18 гадоў каханя і творчасці ў Вільні" — да 10 студзеня 2020-га.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14.
Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя. **Майстар-класы:**
■ Музейная заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5-7 класу.
■ Інтэрактыўны музейны занятак "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
■ Выстава "Футбол — гульня мільёнаў!" — да 24 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Сярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографу".
■ Выстава "Салярый. Данатас Баніерскі" — да 8 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя "Вяртаючы час", прысвечаная 75-годдзю музея — да 31 снежня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацкі ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.

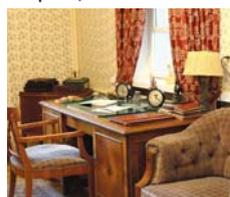
■ Выставачны праект "Час гарбаты" з фондаў музея — да 20 студзеня 2020-га.
■ Выстава "Дзівы антычных цывілізацый" — да 15 студзеня 2020-га.
■ Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па палярэдных заўках.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.
Ратуша:
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квест "Выходкі старога захавальніка". Па палярэдных заўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.л. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатрызавааная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тематычная экскурсія з элементамі квеста для дзвюх "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя амунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Квест "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатрызавааная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны Вясяля.

■ Музейная фотопляцоўка.
ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тематычная экскурсія і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатрызавааныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультымедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясціны Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы

■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тематычная экскурсія і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатрызавааныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультымедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясціны Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы

для сямейных наведвальнікаў, квест-гульня "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
■ Вяшчанне ад музея, фотасесія "У дзень вясяля — у музей"

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.
■ Абноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу"

(візуальная рэтраспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).
■ Выставачны праект з цыкла "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk" — да 29 снежня.
■ Персанальная фотаарт-выстава Тамера Малака "Кандансая думак" — да 15 снежня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
■ "Мінск губерскі. Шляхецкі побыт".
■ Выставачны праект "Зоркі / энкамістасі ў аб'ектыве Алега Лукашэвіча і Аляксандра Аляксеева" — да 8 снежня.
■ Выстава "Дамскія штучкі" — да 20 студзеня 2020-га.
■ Выстава графічных работ "Графіка года" — да 8 снежня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярод сяброў. Гародзь-лабрацімы сталіцы ў XII — XIX стст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звартайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія рассявядуюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Виртуальная гульня "Карэты майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ФІЛГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыі:
■ "Колы часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЯСТА"

г. Мінск, вул. Герцаева, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава скульптуры, графікі і жывапісу Данііла Міне і Аляксея Урублеўскага "Крыніца" — да 8 снежня.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл.: (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА У НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюні сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭЯ

"УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава мастацкага тэкстылю майстроў Украіны (Роўна) і Беларусі (Віцебск) у межах праекта "Коласварот/Колообіг" — да 1 снежня.
■ Выстава жывапісу "Пад небам Грозіў і Беларусі" — да 8 снежня.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 23 — Юбілейны канцэрт ансамбля "Харошкі".
■ 24 — "Каханне і смерць" (балет у 2-х дзеях) П.Бюльёвэй аглы. Дыржор — Алег Лясун.
■ 24 — Канцэрт "З любоўю да оперы". Камерная зала імя Л.П.Александровай. Пачатак у 18.30.
■ 26 — "Луген Анегін" (опера ў 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дыржор — Алег Лясун.
■ 27 — "Маленькі прынец" (балет у 2-х дзеях) Я.Глебава. Дыржор — Алег Лясун.
■ 28 — "Дон Паскуале" (опера ў 3-х дзеях) Г. Даніціці. Дыржор — Іван Касцяжін.
■ 29 — "Шчаўрун, або Яшчэ адна калядная

гісторыя" (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага.
■ 29 — Канцэрт "Оперныя сцэны з сямейнага жыцця". Камерная зала імя Л.П.Александровай. Пачатак у 19.30.
■ 30 — "Мадам Батэर्फіль" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Лучыні. Дыржор — Юдзіт Галануэй.
РАСПЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
■ 23 — "А мне не сорамна!.." (болшы, чым казка) Л.Усцінава. Пачатак аб 11-й.
■ 24 — "Бетон" (візуальная пазія) Я.Карняга.
■ 26 — "Білет на брэсцкі цыгнік" (трэлінг у адной дзеі) В. Каралёва. Прэм'ера.
■ 27 — "Сірожа" (жыццё ў дзвюх эпохах) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера.

■ 28 — "Дзед" (трагікамедыя) В.Паніна.
■ 29 — "Мудрамер" (сатырычная камедыя) М.Матукоўскага. Прэм'ера.
■ 30 — "Два чароўныя парасоны" (казка для дзяцей і дарослых) Г.Х.Андэрсена. Пачатак аб 11-й.
■ 30 — "Гендарныя выкрутасы" (фантастычная камедыя вар'яцкіх становішчаў) А.Курэйчыка. Прэм'ера.
ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 23 — "Жыў-быў Заяц" М.Шувалава.
■ 24 — "Касмічная казка" Х.Паўлаша.
■ 30 — "Ямелева шчасце" (жартоўнае прадстаўленне па матывах рускіх народных казак). Пачатак спектакляў аб 11-й.